

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ה' (תשפ"א)

מאמרים נבחרים משיבויות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מותוך הספרים הקדושים

כ"א

זהר המבואר
הפּתּוּר וְהַפּוּד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מהדורת 'קרון מלפני ברכה'

ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

אומנות הענווה

טעמים של 'לעתיד לבוא'

בת עין המבואר - אור אין סוף של הכנעה וענווה

ענווה היא תכלית כל המדרגות, וצריך לבארה. שר הענווה הרה"ק רבי **אברהם דוב** זיע"א **מאוריטש** סולל באומנות אומן דרכים של הכנעה אמיתית כאין, כאשר לא די שהיא עוקרת את השלימזליות והענווה הפסולה, אלא אדרבה, הענווה נתעלית להיותה מזרז ראשון במעלה להתחדשות, שמחה ואור בהיר בעבודת הבורא "**יוסיפו ענוים בה' שמחה**" מהדורת פאר | אגרות וליקוטים נבחרים | ביאורי החסידות | ציוני תולדות מורחבים ומאירים | שער המפתחות

אור הגאולה לישרי לב

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

כא

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

זה הוא ענן סוד ל'ראי ה' ולחושבי שמו, אף על פי
שעוסקים ומדברים בדברי עולם הזה, מקל מקום
מחשבתם קשורה ודבוקה בהשם יתברך ברוך הוא כל
הימים, וכל דבריהם בקדשה, וכמו שידענו מזה מדברי
איש האלקי הבעל שם טוב זיע"ע שדבר עם תלמידיו
ספורי מעשיות מעניני עולם הזה והמה דברים גבוהים
ברום עולם: (תפארת שלמה)

אוצר פניני החסידות

- א **בית ישראל** | המצגה הראשונה שנגזטו ישראל היא בעגון קדשת האכילה .....
- א **דברי ישכר דב** | עגון ההגורה בעת התפלה ובעת האכילה .....
- א **תפארת ישראל** | מנהג החסידים ללבוש תמיד חגורה - לעצור ולרשן תאוות הגוף .....
- ב **דעת משה** | עגון המרת חגורה של הרה"ק מהוסיאטין זיע"א בעת עריכת השלחן הסהור .....
- ב **שפת אמת** | פאָשר עושין המצוות ברב אהבה והשוקה לשארת הארה בנפש .....
- ג **הנותן אמרי שפר** | בעת הארה והשנה יש לכוין עצמו שתשאר בו ההארה גם בעת שיפיל .....
- ג **אור לשמים** | הצדיק צריך להיות בעיני האדם כחק שאין לו טעם וגם כפאינו מוכן אין להרהר אחריו ובקרן זקף למחילת עונות .....
- ד **דרך פשוטיר** | כל אדם צריך ללכת בדרכי רבותיו ולא יסור מהם כחוט השערה, אף חלילה לא, וְלֹא יִבְרָח מִדְּרָגְתוֹ אֲחֵרָה | לכל אדם דרך הנהגה אחרת בעגונו 'בכל דרכיך ידעו' לפי טבעו .....
- ד **לעם אלימלך** | על ידי הספור מתעוררים הנסים שוב .....
- ז **זאת זכרון** | ספורי יציאת מצרים מבטלים מחשבות רעות ומביאים ידעת השם .....
- ז **ירוע קדש** | אף אם יספור האדם ביציאת מצרים אלה שנים לא יגיע לקצה הספור .....
- ח **לקוטי ישירות** | באור דברי ספר החינוך שספור יציאת מצרים הוא יסוד גדול ועמוד זקן בתורתנו ובאמונתנו .....
- ח **דברי שמואל** | ישוב הדעת הוא עקר גדול בעבודה והפצר מסרדי האדם בכל עת כדי שלא יתחשב בדתו .....
- ט **תולדות אהרן** | 'בעניניו ובקוננו נלך' - התקשרות המון העם בתפלת הצדיקים | ההכנה לתפלה מוּקְדָּמָה יותר שעות מהתפלה עצמה אלא שאנוני סומכים על צדיקי הדור שעושים הכנה דרבה לתפלתם .....
- י **נר ישראל** | בכל יהודי יש ניצוצ קדוש אשר אין כמוהו אפילו אצל הצדיק .....
- יא **פתוחי חותם** | בכל זמן צריך להתחזק בתחלתו והכל הולך אחר ההתחלה .....
- יא **תורת המגיד מן לאטשוב** | על ידי שפלות והכנעה אפשר להגיע לכל מדה טובה .....
- יב **באר משה** | עקר נחת רוח להשם יתברך מהאדם הקרוי מחמך אשר יצרו מסינו לכל הכלי עולם .....
- יב **פתוחי חותם** | צלי אש רמי להכנעת הסקטרא אחר .....
- יב **אילנא דחיי** | משל על טבעו ויזרה מלמד דברים בטלים ויתגבר על יצרו .....
- יג **פתוחי חותם** | אכילת הפסח בחפזון זכר לפסחיה ונדלו .....
- יג **דברי יואל** | יש לזכר שהגעת האדם למדרגות עליונות הם מתנה מאת ה' .....
- יג **אמת לעיניך** | השם יתברך גאל את ישראל אף על פי שלא היו ראויים רק על מנת שיעבדוהו לאחר מכן .....
- יד **אור התורה** | 'מקנה כבוד מאד' - הפסח של הרשעים כבוד וקשה על הצדיקים .....
- יד **תורה אור** | השעם בשתורה מוכר רק שם הוי"ה ואלו שאר הנביאים התנבאו גם בשם 'צבאות' .....
- טו **עמק התפלה** | 'קדש לי כל בכור' - התקדשות ראשית המחשבה בקומו ממטו בבקר גורמת התעוררות לעבודת הבורא .....
- טו **תולדות אהרן** | 'קשר המחשבה בהשם יתברך וישמר עצמו מנאוה וישקר .....
- טז **מעגלי צדק** | תפילין של שחרית מכניעו היצר המקדים בבקר .....
- טז **קדשת לוי** | בשפת עושים תשובה ומצטערים על שבחל שאתאבד הנפש יחוד להיות להם התענוג מדברים מאוסים, וְהוּא 'וי אבדה נפש' יז
- יז **בקר יבך ישראל** | על ידי אכילת הפרות מתקנים חטא אדם הראשון שקלקל באכילה .....
- יח **לקוטי הלכות** | מעלת קדשת פרות ארץ ישראל ושבעת המינים שעל זם אפשר להתקשר לנעם העליון .....
- יח **שפע חיים** | חביבות קדשת פרות ארץ ישראל אצל צדיקים מדורות הקודמים זיע"א .....

אוצרות גאוני הדורות

- יט **מחשבת מרדכי** | הכבדת לב פריעה במפת ברך לאחר שהודח שכל המכות באו עליו מאת ה' .....
- כ **עוד יוסף חי** | על ידי תניית הדם במשקופי הקתים לקו המצריים בכפלים .....
- כא **בן אורי** | עד מתי יהיה זה לנו למוקש - רמז למפת דבר וברך שלא נצטרע בהם פריעה כל כך כמו שאר העם .....
- כא **נחלת חיים שני** | פי אותה אתם מבקשים - השנאת השכינה על ישראל .....
- כא **פתחי תורה** | פי אותה אתם מבקשים - טענת פריעה מכח ממה נפשך .....
- כב **עפעפי שחר** | מפת חשך לא באה כלל על ישראל אף לרגע קט .....
- כב **שדה יצחק** | ה' ויבקרם ויחלקו בפרוש התבה 'אחר' .....
- כג **רבי עזרא עטיה זצ"ל** | ה' נתן לישראל רכוש גדול וגם רכוש קטן .....
- כג **פרח לבנון** | בצאת ישראל ממצרים, כל סוגי הפלבים לא חרצו את לשונם .....
- כד **חמדת ישראל** | מצות תניית צדקה נקמת לעולמים .....
- כה **משנת רבי אליעזר** | יד המצרים על התחלתה שחזרו בהם מגזרת ברית בין הבתרים .....
- כה **שמע שלמה** | הנהגת תפילין על יד שמאל לאות שנגאלו ישראל אף שהיו עובדי עבודה זרה .....
- כה **בריתו יעקב** | התגלות קדשת השבת במפת הארבה / נח הארבה בשבת לפי שלא נשתעבדו ישראל בשבת .....
- כו **נפש דוד** | לתיחת מוסר השכל ממנוחת הארבה בשבת לקבל מורא מלכות שמים .....
- כו **בית ישראל** | נח הארבה בשבת לפי שזרד אף בארץ גשן וישראל היו שומרים את השבת .....
- כז **צמח דוד** | ותחשך הארץ ויאכל את כל עשב הארץ - במוצאי שבת משחשכה החל הארבה לאכול כל עשב הארץ .....
- כז **מעשי צדיקים** .....
- ל **יומא דהילולא** .....
- ל **ספיר והילום** | הארה חסידית מן הפרשה .....
- מג **זוהר הקדוש** | עם פרוש הכתר והכבוד .....

נושאים בפרשת בא

בדבור ובאכילה בקדושה נשמרין גם כן בקדושת הברית כו', וזה נרמז להם במצוה הראשונה פסח מצה וברית מילה (שנת תש"ו):

מתניכם חגרים – קדשת האכילה

בית ישראל

רבי ישראל מגור זיע"א

המצוה הראשונה שנצטוו ישראל היא בענין קדשת האכילה

קרבו פסח מצוה ראשונה שנצטוו בני ישראל וגם מצה מרור באכילתם, ונרמז להם להזהר בענין אכילה בקדושה כדאיחא בספרים שזה יסוד גדול לעבודת ה', וכתוב 'בהוציאך את העם וכו' תעבדון את האלקים וגו' (שמות ג יב), תכנה לקבלת התורה. ואיחא בתנא דבי אליהו (רבה פכ"ו) עד שיתפלל אדם שיפגסו דברי תורה וכו', ולזה הקדים מצות אכילת קרבן פסח ומצות.

דברי ישכר דב

רבי ישכר דב מאינגוואר זיע"א

ענין התורה בעת התפלה ובעת האכילה

וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים וגו' (יב יא). נראה לי דבא לרמז, דהנה חלק עליון שבגוף שבו מוח ולב, רומז על חלק הרוחני שבו לומד ומתפלל, וחלק התחתון של הגוף שבו בני מעים וכלים המשמשים לגשמיות, ואנחנו מצויים לחגור בהגורה לתצוץ בשעת התפלה, להורות שסיר ממחו ולבו כל עניני גשמיות בשעת תורה ותפלה. זה רומז, שבשעת אכילת הפסח וככה תאכלו אותו מתניכם חגרים פנ"ל, להיות האכילה לשם מצוה 'צדיקים ילכו בה' (ראה ניר כג.) ולא לשם אכילה גסה, לכן נצטוו לחגור בהגורה:

באור 'מתניכם חגרים' | באור 'מאימתי התחלת אכילה משיתיר הגורה'

וזה ככה תאכלו אותו מתניכם חגרים (יב יא), דאיחא בגמרא (שבת ט.) 'מאימתי התחלת אכילה משיתיר הגורה' – האנשים שמתקנים באכילתם לשם שמים אזי 'משיתיר הגורה', אבל מתחלה צריך להיות מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם שלא יתפשט פח הגשמי, כדאיחא בספרים על 'ונעלך לא בלתה מעל רגלך' (דברים כט ד), 'מה יפו פעמיו בפעלים' (שה"ש ז ב), 'ומקלכם בידכם' (שמות יב יא) לגרש את הצר הרע, וחוטרא אבתרי (שבת קנה:), 'ואכלתם אותו בחפזון' (שמות יב יא) למעט הנאותיו וכו'.

תפארת ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

מנהג החסידים ללבוש תמיד תגורה – לעצור ולרסן תאוות הגוף

החסידים היו רגילים תמיד לשאת תגורה על בגדיהם, ותכליתה היא לאסר את הגוף לשום מהג ורסן לתאוותיו שלא יתפרצו יותר מדאי, ואדם הראשון בטרם שהיתה לו תגורה לא ידע לשום מעצור לתאוותו ונכשל ואכל מעץ הדעת, וכעשותו לו תגורה

'פסח הוא לה' – לשם שמים, כדאיחא בגמרא (נזיר כג.) אחר אכלו לשם שמים ואחד לשם אכילה גסה וכו', וכשמשמרין את הפה

אור יקרות וקפאון שליט"א, וזוכר אני את הפתגם הלז (דעת משה – אגרות קודש א):

משאתם צררת בשמלתם

שִׁפְת אִמַת

רבי יהודה אריה ליב מגור זיע"א

כאשר עושין המצוות ברב אהבה ותשוקה נשארת הארה כנפש

בפסוק משאתם צררת בשמלתם (יב לד), אמרו במכילתא (מס' דפסחא יג), וכי לא היה להם בהמות, רק לחבב את המצוה, עין שם. כי הנה עקר תכלית המצוה להיות נשאר ממנה רשימה באדם, כמו שפרשנו במקום אחר (חנוכה תרנ"ד) פרוש 'ומצותי תצפן אתך' (משלי ב א) כאשר עושין המצוות ברב אהבה ותשוקה נשארת הארת המצוה בנפש האדם, וכמו שאמרו (זוהר ח"ג טז:) צדיק זכיתו חקוקין על עצמתיו.

וזה שהיה שיוגרי מצה ומרור צררות בשמלתם, רמו על הלבוש שנעשה על ידי המצוות. וכן מה שאמרו חז"ל (מכילתא מס' פסחא ה) בפסוק וינקחו להם, למה הקדים לקיחת הפסח לפי שהיו בני ישראל ערם ועריה מן המצוות, עין שם.

והענין הוא, כי ודאי עקר המצוה היא צרף גבוה, וצריף האדם לעשות המצוה לשם שמים בלבד, אבל הכנת המצוה והתשוקה קודם המצוה ולאחריה, מצד זה נעשה מלבוש הנפש, שהמצוה נותנת ברכה לפניה ולאחריה, וכמו שכתבנו במקום אחר (האוינו תרל"ד) ממה שאמרו חז"ל (יומא כט.) הרהורי עברה קשין מעברה, כמו כן הרהורי מצוה טובים מגופה המצוה.

מעלי תאנה – בעזרת התגורה יכול לשום מעצור לתאנות עוד. וס"ם: דורך די גארטעל האט ער גיוויזען דעם יצר הרע א פייג (תפארת ישראל - אות ט):

דעת משה

רבי משה מבוניא זיע"א

ענין התרת הגורה של הרה"ק מהוסיאטין זיע"א בעת עריכת השלחן הטוור

ואודות שדרשת ממני מיציב פתגם שאמרו לך בעת שבת אחים בשם כבוד קדשת דודי הרב הצדיק שליט"א בנדון התרת הגורה, פנים הדברים. והיות שהמנהג היה בהוסיאטין אצל כבוד קדשת זקני הקדוש והנורא זצוק"ל לילך להשלחן שישב בשבת קודש במסבת חסידים בהתרת הגורה, תחת אשר בסדיגורא היה המנהג להגור הגורה אצל השלחן וכן היה המנהג בפאניאן, ואלו ואלו דברי אלקים חיים.

וענין הגירת הגורה בעת השלחן, כי היא עבודה כמו תפלה. והתרת הגורה היא על אפן עבודה בבחינת ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו' (שמות כד יא), 'ומבשרי אחזה אלוני' (איוב יט כו), וכמבאר בזהר הקדוש (ח"א כ:) האי בישרא דאדם לבושין דאדם מיקרי.

כשעובדין להשם יתברך באכילה ושתייה היא בבחינת ככל לכבוד – בשגי צריף (ברכות נד.), ומכתנות עור בעין נעשה כהנות אור באלף כמו שהיה כתוב בתורתו של רבי מאיר (בראשית רבה כ טט), ולכן אין צריכין להפסיק בין לבו לערוה אחרי שמבשרי אחזה אלוני גהפך הכל לשרשו, שרומז לגבוה מעל גבוה. וזה הוא פנות דודי הרב הצדיק

בעת שזכו אז להשגה כזו הכינו עצמם בהכנה דרבה להיות נשאר להם הארת האור פי טוב אף בעת יפלו ממדרגתם להיות הדבר נקל להם לעלות אחר כך על ידי הארה זו למעלה למעלה בקדש.

באור הפסוק על דרך הנ"ל

וזהו פרוש הפסוק, ויש"א העם את בצק"ו טר"ם יחמ"ץ - פי מצה הוא בחינת מחין דגדלות כנודע, משארת"ם - שהיא לשון שיריים כפרוש רש"י, מהארת המחין, צררת בשמלת"ם בבחינת לבושין, הינו אף אם יפלו לבחינת הקטנות שהוא בבחינת לבושין, צררו השירים מהארת האור פי טוב בלבושין להיות יכולים לחזק עצמם לעלות לבחינת השגה שהשיגו ועוד יותר. כדרך הנפילה שהיא צרף עליה.

וזהו הנרמז גם כן בראשי תבות מ'שאר'תם צ'ררת ב'שמלת'ם אותיות 'מצב', להיות ההארה זו מעמד ו'מצב' להם לכל יפלו לגמרי חס ושלום פי אם לעלות למעלה בקדש להשיג מהאור פי טוב אור הגנוז לצדיקים.

באור נוסף על דרך העלאת הניצוצות

גם יש לבאר משאר'תם צררת בשמלת'ם על שכמם להיות פי הדבר נודע להם בצאתם פי עוד לא נגמר הברור שלהם, ויציא'תם זו הוא מטעם פי לא יוכלו להתמקמה ועבודת משא בפתח עליהם עוד לברור הברור אחר כך.

וזהו ענין שנצטוו לשאל להם כלי כסף וזהב ושמלו"ת לברור מהם הניצוצות קדושות ולהביאן לקדש ולעשות מהם משפן ה', וזהו אומר משאר'תם, השירים שלהם שלא ברו ויהיה להם לברור, צררת בשמלת"ם על שכמ"ם כנ"ל.

והינו כי הגם שעקר פגם העברה בשרש היא בעשי'תה, אבל הקלוקל אל נפש האדם מתרבה ביותר על ידי הרהור עברה, וכן הוא במצוה, אשר עקר המצוה צרף גבוה, אבל רב הרהור והתשווקה אל המצוה מתקן נפש האדם.

וזהו שאמרו ו"ל (מכות פ"ג מט"ז) רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל הרבה להם תורה ומצות, שכל התקונים שלמעלה מסר הקדוש ברוך הוא לבני ישראל להיות נעשין אלה התקונים על ידי המצות שבני ישראל עושין, ועל ידי זה מודפכין הנפשות של בני ישראל (תנ"ט):

הנותן אמרי שפר

רבי ישעיה מדינוב זיע"א

בעת הארה והשגה יש להכין עצמו שתשאר בו ההארה גם בעת שיפול

וישא העם את בצקו טרם יחמץ משאר'תם צררת בשמלת'ם על שכמם (יב לד). הנה לבאר פסוק הזה על דרך הרמז, שבנדאי התורה הקדושה היא נצחיות בכל מקום ובכל זמן, פי על שם זה נקרא תורה שהיא מורה דרך ה'.

יש לפרש, דהנה ידוע מהאור הנערב אשר האיר השם יתברך ברב רחמיו לישראל במצרים מאורו הגנוז - אור פי טוב - וילכל בני ישראל היה אור במושב'תם' (י כג) והאיר להם הלילה בתקופת תמוז ובאו לבחינת המחין דגדלות לא לפי ערך מעלתן פי אם בבחינת אתערותא דלעלא.

ובנדאי היו ישראל יודעים פי לא נעמדו במדרגה זו פי אם לפי שעה, לכן

פרשתי הפסוק זאת חקת התורה, ענין שם בדבריני. ועל ידי זה שיהיה לך אמונה זאת תנפה ולבניך – פרוש שיהיה לך לבון עונות. עד עולם, צריך זאת להיות תמיד:

דרך פקודיך

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

כל אחד צריך ללכת בדרכי רבותיו ולא יסור מהם כחוש השערה, אך חלילה לא יזלזל כנוהגים בדרך אחרת | לכל אדם דרך הנהגה אחרת בענין 'בכל דרכיך דעהו' לפי טבעו

זכור תזכר את אשר כתבנו בטעם אכילת הפסח, הוא להורות שכל עסקינו בעניני העולם בטבע הוא גם כן בהשגחה למעלה מן הטבע והטבע כפוף לנו ולהנהגתינו על פי התורה, ובכל עניני העולם לא עדיף המרבה ולא ימעיט המחסיר, כי הכל בהשגחה, ולא היה רשות להאדם לעשות שום דבר מעניני העולם בטבע כגון משא ומתן וכיוצא וזולת שצוה השם יתברך בתורה לעסק בטבע והוא ישפיע בהשגחתו בטבע ענין הטוב והנאות לכל אדם.

והנה להיות שאין הדבר מפרש בתורה כמה יאכל האדם וכמה ישתה וכמה יישן וכמה יעסק במשא ומתן וכמה ידבר וכמה יתלבש וכיצד יהיה מנהגו בכל עניניו, והזמן שיאכל ויעסק במשא ומתן והזמן שישן, להיות שאין הענינים שווים בכל נפש בפלס ומאוגי משפט לכל יצא מהגבול המגבל לאיכות נפשו כל ימי היותו על האדמה.

והנה תראה בטבע האכילה אשר יש לך אדם שישטרף בהכרח לאכל הרבה למלאות רעבונו ויש לך אדם שייספיק לו בטבע

גם על שכמם גימטריא ת', להשלים בזה הת' שנים שיהיה להם להיות ובהאר"ת האור כי טוב שיהיה להם עשו להם גם כן הכנה להיות מ"שארתם צ"רות ב"שמלתם ושיהיה להם הפח לברר את הנצוצות קדושות, גם עשו בזה הכנה לבניהם ולבני בניהם להיות להם הפח הזה עד עת קץ, ורוק היטב:

השנוי בדרכי הצדיקים וזהירות בכבודם

אור לשמים

רבי מאיר מאפטא זיע"א

הצדיק צריך להיות בעיני האדם כחק שאין לו טעם וגם כשאינו מוכן אין להרהר אחריו ובכך יזכה למחילת עונות

ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם (יב דו). נראה לבאר, דאיתא בגמרא (ברכות ו:): כל העולם לא נברא אלא לצות לזה, על פסוק 'כי זה כל [ה]אדם' (קהלת יב א), כי הצדיק נקרא 'זה', ונראה לתן טעם, כי הצדיק הוא המיוחד עולם התחתון עם עולם העליון, וזיין מורה על עולם הבנין, עולם השמטה, וה"א מורה על עולם העליון עולם החירות נקרא יובל, ולזה נקרא הצדיק 'זה' - שמיוחד התרין עולמות.

וזה פרוש ושמרתם את הדבר הזה, פרוש לשמור את הצדיק מאד ולא תנסהו כלל, כי הצדיק שבדוק אצלך לצדיק, בודאי כל פונתו לשמים ואל תהרהר אחריו. לחק לך, וצריך שיהיה אצלך כמו חקה, הגם שפעמים לא תבין דרכו – אף על פי כן לא תהרהר אחריו. כי בודאי כל דרכיו משפט, וכאשר

[והמשכיל] על דבר בכתבי האריז"ל בענין ענפי הנשמות יבין הדבר, ולזה תמצא ענינים רבים הפוכים בתלמידי כל רב ורב בהנהגותיהם לא ראי זה פראי זה הגם שכלם קרבת אלקים תחפצון התהלך במישורים.

המשכיל מוצא שפנימיות הכונה שוה הן בדרך שמנחיל לו רבו והן בדרך שמנחיל רב אחר על אף שהנהגתם שונה

והנה התלמידים המשמשים את רבותיהם כל צרכם, וכל חפצם וכוונתם להגיע ולעמד על דעת רבותיהם, הנה יגיעו לכוונת הנהגותיהם ודרכיהם לתכלית נקדת המרכז, הינו פנימיות הפונה, הן תלמידי הרב המורה הנה הן תלמידי הרב האחר כל אחד יגיע למחוז חפצו (הגם שהם הפוכים בהנהגותיהם עם כל זה לתכלית אחד יגיעו), וכל צדיק יאחז דרכו דרך הקדש וגם כל תלמידי אחריו ימשכו.

אבל בשביל זה אין לגרע מעלת צדיק האחר ותלמידי המתנהגים באופן אחר בדרך עבודתם, כי אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד ואין שתי צדיקים הולכים בהנהגה אחת, כי בן גזר היוצר, ומה רבו מעשיו יתברך שמו אשר עשה כלם בחכמה, וכל אחד יש לו אחיזה בתורה.

באור מאמר חז"ל עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים וכל אחד ואחד מראה באצבעו הנה אלקינו וכו' על דרך הג"ל

שמעתי מפי פבור אדמו"ר הרב הקדוש המגיד מורנו הרב ישךאל וצ"ל מקאזניץ פרוש מה שאמרו חז"ל (תענית לא.) שלעתיד לבא עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים וכל אחד ואחד מראה באצבעו הנה אלקינו זה, (הנה ידוע לכל מבין שאין הדבר הנה כפשוטו).

להשלים חסרון רעבונו חצי ליטרא ירק. והנה אדם שסיפיק לו המועט בטבעו וישתדל להרבות במוזנו למלאות תאוותו, הנה בעל תאוה יקרא לו יוצא מהגבול, מה שאין בן הנצרך לרבות מאכל בטבעו הגם שיאכל יותר מהנזכר לא יקרא לו יוצא מהגבול.

מזה המשל תקיש ותדון לכל שאר עניני העולם משא ומתן וכיוצא. ולזה פרשה קטנה שכל גופי תורה תלוין בה 'בכל דרכיך דעהו' (משלי ג ו) (ברכות גו). והנה לזאת רבו הנהגת בני האדם בעניניהם – אפלו אותם אשר קרבת אלקים תחפצון – אין מנהג של זה דומה לחברו בהנהגותיו.

הקב"ה ברחמי שולח נשמות צדיקים לעולם ההרריד את הנשמות הנכללות עמם

והנה החונן לאדם דעת והמרחם על בריותיו שולח לנו למחיה בארץ בכל דור ודור נשמות כוללות כמה אלפים נשמות – אשר יהיה הנשמה הכוללות מורה דרך להנשמות הנכללות עמה להנחתם במעגלי צדק כפי איכות נשמתם בכל עניניהם, וזה אשר תמצא בכל דור ודור חבורות חבורות אשר קרבת אלקים תחפצון ירצון לשמע ולקבל מוסר השכל מפי רבותיהם בכל מקום ומקום.

כל אדם נמשך לצדיק הקשור לשרש נשמתו ומשתוקק ללמד דוקא ממנו

והנה השם יתברך הוא היודע הוא הנותן חשק בלב האיש הנלכב לקבל תורה מפי רב זה ומפי מורה זה, ולא כן לב האיש האחר – כי יותר יישר בעיניו הנהגות הרב האחר ודבריו. אבל תדע ידידי שזה הוא מאמר רז"ל (עירובין מז:): שאמרו שלא מכל האדם זוכה האדם ללמד, כי הנשמה משתוקקת ללמד איכותה.

'כי יודע ה' דרך צדיקים' – הקב"ה מאחד את דרכי כל הצדיקים

והנה שמעתי מכבוד אדמו"ר הרב הקדוש ה'ישש' מזוני הרב אברהם 'הושע שליט"א אבד"ק מעזבוז סגנון זה לפרש הפסוק 'כי יודע ה' דרך צדיקים' (תהלים א ה), ורצונו לומר השם יתברך מחבר דרכיהם – 'יודע' מלשון 'יודע אדם' (בראשית ד כה) לשון חבור – הגם שנה הולך בדרך זה ונה הולך בדרך אחר, עם כל זה השם יתברך מחבר דרכיהם אשר כלם כ אחד באים למקום אחד לתכלית הפנימי, הבן (והבן מה שפס"ס ודרך רשעים תאבד', הגם שהולכים בדרך אחד ביחד יאבדו דרכם ויתעם כהווייתו בשימוץ דרך לעוף השמים ולבנהמת הארץ).

בכל אפן אין להרג מדרך התורה וההלכה

אחרי כל הדברים והאמת האלו מה טוב ומה נעים לכל בריה להתנהג במישור כפי אשר הורה להם המורה לצדקה בכל עניניהם – ובלבד שלא יהיה איזה תנהגה נגוד לתורה ולדברי תו"ל, שאז אפלו יהיה המורה חכם כמלאך אלהים לא יאבה לו ולא ישמע אליו וכו' ולא יעזבו מנהגיהם בדרך הליכות עולם.

בזוי חבורה אחת גורמת שלכסוף לא ישפיעו הכריות משתי הצדדים

אבל לא מפני זה יבזו בלפס ובשפתם הנהגת רב אחר וחסונתו, כאשר בעונותינו הרבים נתנהג זה הדבר בדורותינו, ודומה להתחלקות התורה חס ושלום לכמה תורות וזה פוסל רבו של זה וזה פוסל וכו' כל אחד כדויד חשבו להם כלי שיר (עמוס ו ה).

ובשביל זה נמשך הדבר בעונותינו הרבים אשר לא רבים יחכמו, כי מי שהולך בדרך אחד אשר קבל מרבו בקל חיש יסור

ואמר הוא וצ"ל, דהנהגה אז יהיה תכלית ההתבוננות הדעת השלם, וכל אחד יורה דרכו איך היה האמת אתו באחו דרכו וכי דרכו היה נכון להתכלית, ואצבע הוא פנוי לאחיזה, פי אחיות האדם הוא באצבעות, ונה יורה אשר כל אחד ואחד מראה באצבעו – הינו דרך אחיותו – לאמר ראה נא אשר אחיות דרכי היה בטוב נכון להתכלית וכו'.

וכל אחד מראה באצבעו – הינו בהדעת שלו – איך שחכמתו עמדה לו פנ"ל. ושמעתי בסגנון זה מתלמיד חכם אחד. והנה כל אחד מהצדיקים יראה פך באצבעו, הגם שהיו דרכיהם הפכים עם כל זה כלם כ אחד טובים.

דיוק הלשון עתיד לעשות מחול

ועל פי זה אמרתי שנה הפונה שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול – דייקא – להצדיקים, רצונו לומר בדרך המחול שהוא סביב סביב כמחוג סביב המרפז, הוא הנקדה הפנימית, והנה נקדת המרפז, הגם שמנקדה זו יוצאים הנקדות סביב סביב במחוגה זה לצד זה וזה לצד אחר, עם כל זה כלם יונקים מנקדה המרפז וכלם שבים במרוצתם למרפז, כי ממנו יצאו ואליו ישובו.

וזהו שאיתא עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים, הינו סביב סביב זה לצד זה וזה לצד זה, ואף על פי כן כל אחד מראה באצבעו – פנ"ל – אשר הלוכו בקדש הוא לתכלית הפנימי, ואומר לתברו ראה נא כי הנה אלקינו זה שהשגתי בדרךי והלוכי והיה זה פונתי לתכלית הנה ונעתי ומצאתי. זה מה שגארה לי.

הוא מחמת התלמידים שלא שמשו כל צרכם להבין ענין מנהג רבותיהם עד הנקדה הפנימיות התכליתית, כי אלו באו אל המרכז הנקדה הפנימיות הנה אז היו רואים התאחדות הכל למקום אחד, מה שאין כן בשאינם באים אל הנקדה הנה בקצוות רחוקים המה זה מנה. לרמו זה יש בפסוק וייראו ישיבי קצות מאותהיד וכו' (תהלים סה ט), בין והתבונן:

מצות סיפור יציאת מצרים

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

על ידי הספור מתעוררים הנסים שוב

כשהקדוש ברוך הוא ברחמיו עושה גם לישראל פעם אחת ונוקם להם מאויביהם, אז נתעוררו הרחמים ומועיל אפלו לעתיד – בכל דור פשישראל צריכין להנצחם מאיזה שונא העומד עליהם להכבידם בעל שררה או מלך, אז הקדוש ברוך הוא עושה נקמה בו, פיון שפכר נתעוררו אותן הרחמים בענין פזה. וזהו ולמען תספר כו' אשר התעללתי במצרים (י ט), וכשתספרו זאת תעוררו אותם הרחמים וינצחם לכם מאויביכם לכל יוכלו היצר לכם כלל, והבן:

זאת זכרון

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

ספורי יציאת מצרים מבטלים מחשבות רעות ומביאים ידיעת השם

פסוק ולמען תספר באזני בנך כו'. דהנה שמעתי מאת הרב המגיד מזלאטשוב אף ראיתי

ממנהגו וילך בדרך אחר, כי ישהו לכבו לשמע לקול המתנגד לדרך הנה, והנה זה וזה ולא תעלה בידו כי נשאר ערם מכל וכשכב בלב ים פדמיון התינוק היונק היום ממינקת אחת ולמחר מאחרת, אשר הוא עלול חס ושלום לבא לידי חלאים משוני המזגים.

אסור הוצאת הפסח מחבורה לחבורה – המו שחבורה אחת לא תדבר סרה על חבורה אחרת

והנה כאשר תבין הדברים תבין ענין הרמו במצוה שלא יוציא מבשר הפסח – הרומות לעניני טבעי העולם והנהגותו הנתונים במזל להנאת האדם על פי דרכי עבודתו ותברך שמו – מחבורה לחבורה, רק יעמד במנהגיו ודרכי עבודתו ומנהגיו בענינים העולמיים בחבורתו.

הגם שמצוה לשמע קול דברי אלקים מכל מלמד להשפיל למען דעת את ה', עם כל זה יאחו צדיק דרכו והלוכו בקדשה כפי הרגלו מפי מורהו לשם שמים ויהיה לו כינתד תקוע במקום נאמן שנה הוא דרכי עבודתו כפי שרש נשמתו. הבן הדברים על מתנתם וינעמו לנפשך כי אל בעלי השכל אשים דברתי.

וגם כן הרמו שלא יוציא מחבורה לחבורה – שלא יוציא מפיו מלין לדבר על הנהגת חבורה אחרת, רק יורה לנפשו שנה דרך אחר לעבודתו ותברך שמו כפי שרש נשמתו ומני ומיניה תקלס עלאה.

רבי המחלוקות הוא מחמת תלמידים שלא שמשו כל צרכם ולא השכילו להגיע לנקדה הפנימית

ומדי דברי בנה, תדע את אשר תראה בדורותינו בצוונותינו הרבים הגיע הדבר להתחלקות הדעות זה פוסל רב וכו',

ואם יספר אֵלָּךְ שָׁנִים לֹא יִגִיעַ לְקֶצֶה הַסְּפוּר
בֵּינָן שָׂאִין שְׁעוֹר וְעֶרְף וְקֶזֶן לְהַדְבֵּר לְפִי מַחְשְׁבוֹת
אָדָם לְתַפְס בְּעוֹלָם עֲלִיּוֹן:

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

כאור דברי ספר החנוך שספור יציאת מצרים
הוא יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו

בנוגע לספור יציאת מצרים כתב החנוך (מצוה
כא) ש'הוא יסוד גדול ועמוד חזק
בתורתנו ובאמונתנו' (ולכן 'אינו מן התימה
אם באו לנו מצות רבות על זה מצות עשה
ומצות לא תעשה'). ותפס כאן שני לשונות
— יסוד ועמוד, המורים על ב' ענינים:

יסוד יש בו מעלה על עמוד, להיותו היסוד
שעליו עומד הבנין בלוי ובהבטל היסוד
בטל כל הבנין, מה שאין כן עמוד שלכאורה
הלא הוא רק לתמוך הבנין העומד; אמנם
לאיך, הרי היסוד הוא דבר השמון ומבוסס
ואינו גוף הבנין עצמו, מה שאין כן עמוד
הוא גלוי ועומד מבחוץ, והוא חלק מגוף
הבנין עצמו.

וכן הוא היחס דיציאת מצרים למצוות
שבתורה: לגבי כללות התורה ומצוות
הרי יציאת מצרים היא היסוד שלהם, וכמו
שנאמר בדבור הראשון (מצוה ראשונה) דעשרת
הדברות 'אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ
מצרים', והיסוד שיך ומיסד כל הבנין; אבל
לאיך אין זה תוכנם הפנימי (הגלוי) של כל
המצוות אלא שהוא יסוד שלהם — באפן שמוין.

אמנם ישנם תרבה דברים (ש)צוה הקב"ה
לעשות זכר ליציאת מצרים. . . כגון

גם בספרים, כי בספורי נסים פועלים וממשיכין
שרש של הנסים לעשות עוד נסים וכיוצא
באלו, ומאת הרב הנ"ל כי באותיות אלו יש
החיות והכח של פעולות אלו, כי הכל הוא
באותיות של התורה.

והנה להסיר מלבו מחשבות רעות פועלים
בספור יציאת מצרים שהיה לישראל
שם הרהורי עבודה זרה וגם אמרו שהיו עובדי
עבודה זרה ממש, והקדוש ברוך הוא הצילנו
והוציא את אבותינו מ"ט שערי טמאה אל
מ"ט שערי בינה, ובאותו ספור באנו בן ובן
בנו פועלים וידעתם את ה' כמו שנאמר 'כי
אני ה':

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

אף אם יספר האדם ביציאת מצרים אלה שנים
לא יגיע לקצה הספור

בנס יציאת מצרים מצינו דלית מחשבה
תפיסה ביה בעולם העליון זה שמשם
בא הנס יציאת מצרים, ומשם אנו ממשיכין
הארה בכל פסח פנ"ל, כי יסד לנו בעל מסדר
ההגדה אפלו פלנו חכמים כו' וכל המרבה
לספור ביציאת מצרים הרי זה משבח.

ולכאורה אינו מוכן מה יהיה הרבוי בספור
הזה, ביון שהוא דבר קצוב לומר
הנסים שעשה עמנו ונוכל זה לספר באיזה
שעות, ומה יהיה עוד הרבוי. ובפרט אם פלנו
יודעים את התורה והמעשה הכתובה בתורה
הנסים שעשה יתברך, ומה יהיה עוד הרבוי.

רק על דרך הנ"ל, כי נס יציאת מצרים אי
אפשר לספר בלוי, כי לית מחשבה תפס
תפיסה ביה בעולם זה שמשם נשתלשל הנס,

דעם היות שאין מהות ותכן הנחת תפלין מגבל להענין דיציאת מצרים – ואדרבה: עקר ענינה הוא שעבוד הלב והמח וכו' – מפל מקום, גם הענין דיציאת מצרים נעשה 'עמוד' של מצנה זו, ועד שזוהי אחת מהפגנות דהנחת תפלין, כנ"ל.

ויש לומר שבאפן זה בא לידי בטוי עוד יותר גדל הענין דזכר ליציאת מצרים – אשר לא זו בלבד אשר הוא ענין יסודי וכללי בכללות התורה ומצות, אלא שחודר גם בתוך פרטי כמה וכמה מצות, ונעשה עמוד של כמה וכמה מצות (חל"א ע' 59):

הפרשת בכורות וכל המועדים' (שו"ת הרא"ש ככל כד סי' ב), שבהם הענין דיציאת מצרים הוא לא באפן של יסוד אלא באפן של עמוד, כלומר שהוא חלק מתכן מצות אלו, והוא אחד מ'עמודי' המצנה.

וכמו מצות הנחת תפלין, שצריך לכוון בהנחת תפלין 'שצננו המקום להניח ארבע פרישות אלו שיש בהן יחוד שמו ויציאת מצרים'. כדי שזכור יציאת מצרים על ידי נסים ונפלאות שעשה עמנו שהם מורים על יחודו שהוא יחיד בעולמו ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו.

פרשת בא

לכל הפחות בישוב הדעת, העיר לו, מה אתה אומר 'לכל הפחות ישוב הדעת, הרי זהו הכל. ובנה עקר התגברות הניצור, לא להניח לאדם שיהא לו מעט ישוב הדעת, ואפלו בטורדא דמצנה הלא אם אינו בישוב הדעת עדין רחוק הוא מהשם יתברך.

כאור נרפים אתם נרפים' על דרך הג"ל **ובזה** יש לפרש מה שאמר פרעה נרפים אתם נרפים וגו' (ה י"ג), כלומר על ידי זה שאתם נרפים מעבודת מצרים יש לכם פנאי לישוב הדעת, ויעל בן אתם אומרים גלכה נזבחה לה' אלקינו, מפני זה לבכם בוער לעבודת ה'. והעצה של הניצור הרע היא תכבד העבודה על האנשים וגו' - שלא יהיה להם פנאי ויהיו טרודים תמיד:

ויאמר משה בנערינו ובזקננו נלך (י ט)

דברי שמואל

רבי שמואל מסלונים זיע"א

ישוב הדעת הוא עקר גדול בעבודה והניצור מטריד האדם בכל עת כדי שלא יתישב בדעתו

ויאמר משה בנערינו ובזקננו נלך. רצה לומר כי בעבודת ה' יש בחינת מי הנעורים, דהינו מדת הזריזות שהוא עקר גדול בעבודתו יתברך, אלא שאז החסרון כי מרב טרדות אין לו לאדם ישוב הדעת פדכעי, ויש בחינת זקננו, שאז אמנם אין לו עוד את מדת הזריזות, אבל יש בו מדת ישוב הדעת, וענין זה של ישוב הדעת הוא עקר העבודה.

מענה הרה"ק מקוברין זיע"א למי שבקש לזכות 'לכל הפחות לישוב הדעת'

כמו שאמר מרן הרב משה מקוברין ז"ל לשאחד אמר לו 'זפני השם יתברך

תולדות אהרן

רבי אהרן מז'טומיר זי"ע"א

'כנערינו ובזקננו נלך' – התקשרות המון העם בתפלת הצדיקים | ההכנה לתפלה מזקיקה יותר שעות מהתפלה עצמה אלא שאנחנו סומכים על צדיקי הדור שעושים הכנה דרבה לתפלתם

האיך אפשר להתפלל במרוצה וברגע אחת, הלא צריך לכל דבר ודבר הנכנה - שהוא עבור ויניקה, ואחר כך להתפלל - שהוא בחינת לידה, לך צריך להיות לכל דבור, ובפרט כשהולכין לפני מלך צריך בודאי להתבונן מקדם מה שידבר לפני המלך, ובאיזה אופן ידבר אותם, ואיזה כלי יביא לפני המלך, והכנה צריכה יותר שעות מגוף התפלה. אלא שאין לנו שכל כל כך לעשות הנכנה כנ"ל.

לכך אנו סומכים על הצדיקים שבדור שעומדים בחצי הלילה ועושים הנכות לתפלה, כגון אדמו"ר הרב הגאון הקדוש זי"ע (רבי לוי יצחק מברדישוב זי"ע"א - רבו של המספר), ואנו באים להנכות זמננות ופוחתים את הסדור ומתחילין תכף להתפלל בלי שום הכנה.

'ויקח את שני נעריו אתו' – אברהם אבינו צרפם לכת הננותיו

כמו שכתוב באברהם וישפם אברהם בבקר' (בראשית כב ג) שעשה הכנה גדולה למצוה, אבל הנערים לא היו יכולים לעשות הכנה כזאת, לכן פתיב ויקח את שני נעריו אתו, כלומר על הננותיו. וזה היא עקר העצה - לקשר את עצמו בצדיק, רק שצריך אתערוותא דלתמא מקדם שהיא יראה תמאה, ואחר כך שמשקשר את עצמו לצדיק יכול לבוא לידי מדרגה גדולה.

באור הפסוקים על דרך הנ"ל

וזוהו שאמר פרעה למשה מי ומי ההלכים, הינו מי יכול לעשות הנכות גדולות

לעבודתו, ואמר לו משה כנערינו ובזקננו נלך, כלומר כשיתקשרו הנערים בזקננו הינו הצדיקים, אז בודאי נלך לעבודת הבורא.

רק שצריך לזה אתערוותא דלתמא כנזכר, לך אמר משה ואנחנו לא נדע מה נעבד את ה' עד באנו שמה' (פסוק כו), הינו אנחנו באמת לא יודעים במה נעבד אותו 'עד באנו שמה' הינו עד שיהיה לנו אתערוותא כנזכר, ואז על ידי התקשרות הזקנים שהם הצדיקים בודאי נלך בעבודת הבורא ונבוא למדרגות גדולות:

ולכל בני ישראל היה אור כמושבתם (י כג)

נר ישראל

רבי ישראל מרוז'ין זי"ע"א

בכל יהודי יש ניצוץ קדוש אשר אין כמוהו אפילו אצל הצדיק

ולכל בני ישראל היה אור כמושבתם (י כג). האמת הוא שבכל אחד מישראל נמצא ניצוץ קדוש אשר לא נמצא כמוהו אפילו בהצדיק, רק שהעצרת הניצוץ והתגלות האור תלוי בכל אחד ואחד, כמו כל אגן יקרה או מרגלית טובה שנמצאת עדין בתוף הלכלוף והחמר הגס שסובב אותה מבחוץ, הרי אז אינה נכר בכלל אורה וזויה המסתרת שם בפנים, רק כאשר מזקקין ומנקין אותה מן הלכלוף ושמים אותה במשפצת של זהב אזי היא מבהיקה ומאירה עד למאד.

וזוהו שאומר הפתוב ולכל בני ישראל היה אור - בכח יש לכל אחד מבני ישראל אור מסים, אבל בפעל תלוי כמושבתם, אותיות מושב - תם, הכל תלוי בהישיבה של האור, צריכים לדאג שיהיה לה מושב תם ושלם:

הפניסה כפי שירגל על כף. והשכינה היא ראשית הכל, לפיכך אמר ראשון הוא לכם:

תורת המגיד מזלאטשוב

רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב זי"ע א

על ידי שפלות והכנעה אפשר להגיע לכל מדה טובה

החדש הזה לכם ראש חדשים. קשה מהו הלשון 'הזה' דמשמע הידוע כבר, הנה לו לכתב הראשון. אלא כבר ידוע הכלל דהתורה אינה ספורי מעשיות, רק נצחיות, ומלמדת את האדם דרכי תשובה. והעקר הוא לשבר מדת גאונה ולבוא למדת השפלות, פי על ידי זה יכול לחדש כל טוב בעולם.

כי כמו מי שרוצה לעשות מקלי ישנה חדשה, צריך להתייף אותה לגמרי ואחר כך יכול לחדשה ולעשותה כמו שרוצה, כך האדם אינו יכול לחדש ולבוא לידי מדה טובה עד שיבוא לבחינת אין, והינו על ידי תשובה יכול לבוא לחדש את עצמו ולילך ממדרגה למדרגה.

באור הכתוב על דרך זה

וזוהו החדש הזה לכם, הינו החדש הידוע, הינו תשובה, יהיה לכם ראש חדשים, הינו לכל דברים חדשים, כמו מי שמחדש בגד ולומד בו תורה זה גם כן מצוה, אבל החדש הזה תשובה יהיה ראש לכל החדושים, כי על ידי זה מחדש האדם עצמו תמיד והולך ממדרגה למדרגה, ואז טוב לו לבריאות הגוף והנשמה, וכא לציון גואל אמן:

דברו אל כל עדת בני ישראל ויקחו להם איש
שה לבית אבת ששה לבית (יב א)

החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם
לחדשי השנה (יב ב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זי"ע א

בכל זמן צריך להתחזק בתחלתו והכל הולך אחר ההתחלה

יש לדקדק, למה כפל בפסוק הזה וחזר ואמר ראשון הוא לכם לחדשי השנה. אלא בא לומר, דהשכינה תהיה זהיר בה בראשית כל דבר, דעקר כל דבר הוא בכניסתו, כמו שאמרו הראשונים וזרונים לברכה דבתחלת השנה יהיה זהיר האדם בתשובה ובתפלה פראוי, כדי שיתגבר על יצרו בתחלת הענין ועזרהו יצרו, וכן יהיה תמיד.

ולפיכך נחקנו תפלות משנות לתחלת השנה, וכן בראש חדש ובתחלת השבוע, והכא נמי בלילה תחלתה הוא בתפלה, ותחלת היום הוא בתפלה. וכל זה כדי שיהיה אדם זריז בתפלה, כמו שאמרו רבותינו וזרונים לברכה (ב"ר עה א) קדמה לרשיעא עד לא יקדמנן. וכל האזהרות אלה הם על תקון השכינה הנקראת 'ראש':

תחלת כל הזמנים נרמזו בפסוק

וכל זה נרמז במקרא הזה. ראש חדש, מבאר בפשט הכתוב. ראשית השנה, נרמז בלחדשי השנה, פלומר, חשבון תחלת חדשי השנה, דלשנים מונים מתשרי. לכם ראש חדשים סופי תבות גימטריא 'שבוע' עם שני כוללים. הוא לכם לחדשי השנה ראשי תבות גימטריא 'ליל', וסופי תבות גימטריא 'יום'.

הרי הכל נרמז במקרא הזה, תחלת השנה ותחלת החדש ותחלת השבוע ותחלת הלילה ותחלת היום, שיהיה זהיר אדם בתחלת

במצוות הפסח נרמזו המתקת הדינים והגאולה

עוד מצינו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (שער הפסוקים בפרשתן), נגזר עליהם להשתעבד במצרים ארבע מאות ושלשים שנה כמנין חמשה 'אלהים', וכמו שגאמר (להלן פסוק מ) 'ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה', כחשבון המקרא הנה נגזר עליהם להשתעבד במצרים, שהוא כמנין חמשה 'אלהים', ומרב זכותם וצדקתם נהפכו להם לרחמים.

ובכל מצוה ומצוה שצוה הקדוש ברוך הוא לישראל לעשות בפסח, יש בהם רמזים על ענין הנס והגאולה. והנה צלי אש גימטריא ת"ל, לרמז שתמשה 'אלהים' שנגזרו עליהם להשתעבד, נתבטלו הדינים ונשרפו. ומה שאמר כאן ומצות, הנה 'מצוה' גימטריא ע"ב ס"ג, לרמז דעל ידי שמות הו"ו נמתקו שמות אלהים ונתבטלו הדינים.

על מררים, 'מרורים' מלא גימטריא 'מלכות', לרמז דכל הדינים הבאים על פרעה ועל מצרים הכל מאת מלכות השמים שהיא שכינת אל רם ונשא, ואנו עושים המרורים לומר, כשם שהמצרים מררו אותנו, כך שכינת עזנו שהיא גימטריא 'מרורים' מררה אותם:

וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם כרגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אותו כחפזון פסח הוא לה' (יב יא)

אילנא דחיי

בשם רבי שלום מפעלזא זיע"א

ימשל על טבעו ויזהר מלדבר דברים בטלים ויתגבר על יצרו

וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם כרגליכם ומקלכם בידכם כו'. והקשה הקדוש

באר משה

רבי משה אלקמים בריעה מקוונ'י זיע"א

עקר נחת רוח להשם יתברך מהאדם הקרוין מחמר אשר יצרו מסיתו לכל הכלי עולם

ויקחו להם איש שה לבית אבת, כנ"ל. שה גימטריא היצור פידוע. ומלת איש רמז להתגברות, להיות בקנינת איש מלחמה, ללחם מול היצור הרע בעז וגבורה. וכמו שאמרנו חז"ל (אבות פ"ד מ"א) אינה גבור הכובש את יצרו. וכמבאר בדברינו לעיל, שעקר התענוג והשעשועים וגדל הנחת רוח, יש לו להשם יתברך מעבודת האדם הקרוין מחמר, על שיש לו יצר הרע המסיתו לכל התועבות שבעולם, והוא מתגבר למולו שלא לשמע לעצתו.

וזוהו ויקחו להם איש שה, שיקחו זאת המדרגה להיות איש, וגבור מלחמה. להתגבר על השה שהוא היצור, כנ"ל. ואז לבית אבת, וזכו לקבל השפע הקדשה הנשפעת לעולם בזכות אבותינו הקדושים. כמו שאנו אומרים בפסח שמונה עשרה, גומל חסדים טובים כו', וזוכר חסדי אבות:

ואכלו את הכשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מררים יאכלהו (יב ח)

פתוחי חותנם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

צלי אש רמז להכנת הסטרא אחרא

אפשר לרמז הטעם שצוה ה' יתברך שיאכלוהו צלי אש, משום דבאותה שעה נכנעה סטרא אחרא ונכנע יצר הרע הכנעה גמורה עד מאד. והנה צלי אש גימטריא 'סמא'ל יצר', להורות דסמא'ל ויצר הרע הבא מכוחו, כלם נכנעו ונשפלו ונשרפו, ולפיכך צלי אש.

והפסיחה שהקדוש ברוך הוא מדלג בתי ישראל מבין בתי מצרים וקופץ ממצרי למצרי וישראל אמצעי נמלט, ואתם עשו כל עבודותיו לשם שמים, רש"י (יב יא)

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זיע"א

יש לזכר שהגעת האדם למדרגות עליונות הם מתנה מאת ה'

לְכַאוֹרָה מה ענין זה לזה דבצבור שהקרין קרוי פסח על שם הפסיחה, על כן הוא מזהיר לעשות כל עבודותיו לשם שמים. **אֲכַן** הנה ישראל היו בעמק טמאת מצרים ערות הארץ, ובגליל פסח יצאו לפתע מעמקי הטמאה ונתעלו בבת אחת למדרגה גבוהה ועליונה עד מאד בדרך דלוג ופסיחה. וזה שאמר הכתוב פסח הוא לה' על שם הדלוג והפסיחה, שקפצו ודלגו בבת אחת משפל המצב אל מדרגה עליונה.

וּכְלָפִי זאת הוזהרין ואמר ואתם עשו כל עבודותיו לשם שמים' – כלומר אל תסבירו כי בלחות עצמיתם הגעתם עד הלוט, אלא דעו כי בכח אלקי מן השמים עליהם ונתעליתם מבירא עמיקתא אל רום המעלות (פרשת במדבר עמ' ק):

וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום (יב לז)

אמת ליעקב

רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זיע"א

השם והכבוד גאל את ישראל אף על פי שלא היו ראויים רק על מנת שיעבדוהו לאחר מכן

וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום. אומר אני שתבת יישראלום' לא קאי על תבת מצרים, רק על 'וה' שבתחלת הפסוק, וכך הוא פרוש הכתוב: אף על פי שישאל בזמן שיצאו ממצרים לא היו ראויים שיגאל

מהר"ש מבבלו וצ"ל שלפי משמעות הפתוב היה צריך לכתוב ורגליכם בנעליכם כי בן דרך בני אדם לשום הרגל בתוף הנעל.

אך התורה הקדושה מרמזת על תהלוכות בני אדם שכל אחד מתהלך לפי הרגלו כי הרגל נעשה טבע. ולכן התורה הקדושה מלמדת לאדם דעת כי האדם ימשל על טבעו ולא שהטבע ימשל בו ותשהו אל החטא ואל המרי, ועל כן ישום האדם מנעול כלומר מסגרת לפיו שלא ידבר דברים בטלים וימתג ורסן וטה את טבעו לדרך הישר העולה בית אל.

וזהו ונעליכם מלשון מנעל הסוגר, בהגליכם פרוש בהרגל שלכם, וזהו ומקלכם בידכם, כי בנגל בידכם להגביר עליו ולהפילו לבלתי שמוע אל היצר הרע כלל וכלל אמן סלה:

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

אכילת הפסח בחפזון זכר לפסיחה והדלוג

ואַכְלֹתֶם אתו בחפזון פסח הוא לה'. הנה 'בחפזון' חסר עם הפולל גימטריא 'פסח', לרמוז דשם 'פסח' נקרא על שם שהיה הקדוש ברוך הוא מדלג ופוסח במקום למקום להרג בכורי מצרים ולהציל בכורי ישראל.

וּלְפִי טעם זה צוה הקדוש ברוך הוא לאכל את הפסח בחפזון שהוא דלוג ומהירות, בשם שעשה הקדוש ברוך הוא כך יעשו הם. ולפיכך בחפזון גימטריא 'פסח', לומר דסבת החפזון הוא מסבת הפסח, בשם שהיה הקדוש ברוך הוא בדלוג ובמהירות, כך הם יעשו:

פסח הוא לה' (הקרבן הוא קרוי פסח על שם הדלוג

כה וכה ויִרא פי אין איש' שְׁאִין אִישׁ עֲתִיד
לְצֵאת מִמֶּנּוּ:

**בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ
מצרים** (יב מא)

תורה אור

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

הטעם שבתורה מזכר רק שם הוי"ה ואלו
שאר הנביאים התנבאו גם בשם 'צבאות'

הנה אמרו רז"ל (ברכות לא): על חנה מיום
שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו
לא היה אדם שקראו להקדוש ברוך הוא
צבאות עד שבאת חנה כו'. דהינו שהיא פתחה
תחלה לקרות הקדוש ברוך הוא הוי"ה צבאות,
ואמר הקדוש ברוך הוא עתיד בן שלף לפתח
בנבואה בשם זה כמו שנגמר ויאמר שמואל
כה אמר ה' צבאות פקדתי כו' (מדרש שמואל ב),
והנביאים האחרונים נבאו בשם זה, ובפרט
חגי זכריה ומלאכי יתור מפלגן. וקיימא לן
(ספ"ד דשבועות) דצבאות הוא מן השמות שאינן
נמחקין.

והנה כתיב 'זה שמי לעלם וזה זכרי כו'
(שמות ג טו), ופרש בתקוני זהר שמי עם
י"ה שס"ה לא תעשה. זכרי עם ו"ה רמ"ח
מצוות עשה. והינו שכללות התורה רמ"ח
מצוות עשה ושס"ה לא תעשה הם מושרשים
בשם הוי"ה שהוא בחינת זעיר אנופין דאצילות
וכו'.

ובזה יובן מה שבכל התורה לא נזכר שם
צבאות, רק שם הוי"ה לבדו, רק חנה
אמרה ה' צבאות. כי משה רבנו עליו השלום
שזכה שתנתן התורה על ידו, הינו לפי שהמשיך
התלבשות אור אין סוף בכלים דזעיר אנופין,

אותו השם יתברך, כמו שנגמר 'אתה ערם
ועריה' (יחזקאל טז ז), אף על פי כן השאיל
אותם השם יתברך על מה שיעבדו אותו לאחר
זמן, כמו שנגמר 'בהוציאך את העם ממצרים
תעבדון את האלהים על החר הזה' (שמות ג
:ב)

**וגם ערב רב עלה אתם וצאו וברך מקנה כבוד
מאד** (יב לח)

אור התורה

רבי שלום תאומים זיע"א

'מקנה כבוד מאד' - הכסף של הרשעים כבוד
וקשה על הצדיקים

מקנה כבוד מאד, רצה לומר שמקנה קנינים
וקמונים הוא כבוד גדול מאד לישאל
עם הקדוש, כי הצדיקים מרגישים מעשה רשע
של אדם במקומו שיתנו להם בכבודתן ויבטלונן.

כאשר שמעתי שאמר מורי נ"י פעם אחת
שנתן לו אדם אחד מעות, ואמר
בלשון אשכנז: זייער שווער געלד האב איך
היינט גיהאט [=מעות כבדים מאד באו אלי
היום], והעולם לא הבינו דבריו, ואני הבנתי
דבריו. וזה הנאמר ברשעים הללו שהלכו אתם
שהיה מקנה כבוד מאד, והבן, כאשר אמרו
ו"ל שהענין פלט אותם כדי שלא לערבב
הנטיעות, ולזה הבדילו בכל מפל כל.

ומה שקבלן משה, אפשר שראה בנבואותיו
היוצא מן הטמאים הללו כמו רבי
עקיבא ודומיהם שהיו בני גרים וגם יצאו
נשמות קדושות הגנוז בתוכם, ומי יתן טהור
מטמא לא אחד, הוא משה המיוחד שבוער
הקדושה, ולזה קבלן, ומשה רבנו ידע דברים
כאלו מצת עירסתו כאשר דרשו ו"ל על ויפן

בהיותה באצילות כבימי משה לא היו מקימים אותה ישראל שבימי הנביאים אחר דורו של משה, מצד שגשגה מהם והיתה התורה בפני עצמה והאדם בפני עצמו.

ולכך הנה צריך להיות התלבשות התורה מאצילות לבריאה ונמשך שם דבר ה' כפי הנביא לתהיר את ישראל שיקימו התורה כו'. והגיע להם על ידי זה התוכחה מדבר ה' ממש המתלבש בכלים דבריאה יצירה עשיה ומשם כפי הנביא כו' (ס. א-ב):

קדש לי כל בכור (יג ב)

עמק התפלה

רבי מרדכי דב מהורנוסטייפעל זיע"א
'קדש לי כל בכור' – התקדשות ראשית
המחשבה בקומו ממטתו בבקר גורמת התעוררות
לעבודת הבורא

העצה לזה שלא יפול חס ושלום לבחינת תפלה, הנה על זה בא הקרא קדש לי כל בכור, הינו לקדש ראשית המחשבה – על ידי שמתבונן תכף בעמדו ממטתו איך שהקדוש ברוך הוא מתדוש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ובכל עת ורגע נעשה בריה תדשה.

ובהתעורר משנתו שהיה מקדם בבחינת פגרים מתים, הוא להיות נשלם על גוד פבודו יתברך, וילתקן כל הפגמים מימות אדם הראשון, ועל ידי זה נזקק בכל היום להיות מעשיו רק למען פבודו יתברך עד שבבחינות אדם ובהמה לי הוא, שבכל ענין יהיה התגלות פבודו יתברך.

ובזה שיתעורר אדם באתעורתא דלתמא תכף בקומו ממטתו לקבל על מלכות שמים

ומשם נמשך התורה (ומשם היתה נבואתו כי עקר נבואתו היתה מאצילות, רק דרך מעבר נמשך על ידי הבריאה כמ"ש בשער הקדשה להרח"ו ח"ג שער ו), אבל לא המשיך שיהיה גם בן התלבשות אור אין סוף בבריאה יצירה עשיה על דרך שהוא מתיחד עם כלים דאצילות כך יהיה מתיחד עם כלים דבריאה יצירה עשיה, זה לא המשיך משה, ולא הצריך לזה, כי המשכת התורה המשיך מבחינת אצילות ממש, ושם מתיחד אור אין סוף עם הכלים עד דאיהו ונגרמוהי חד פנ"ל, מה שאין בן בבריאה יצירה עשיה אין הגלוי כלל בהכלים (ולאו איהו ונגרמוהי חד בהון פנודע).

אבל הנביאים שאחריו המשיכו את אור אין סוף ברוך הוא שיתלבש גם בן בכלים דבריאה יצירה עשיה, מה שלא היה בן בימי משה רבנו עליו השלום. והינו שחנה פתחה תחלה בשם צבאות ואחריה נמשכו כל הנביאים, שענין שם זה הוא מורה על ענין התלבשות אור אין סוף בכלים דבריאה יצירה עשיה להיות מתיחד עמהם גם בן.

והצרכו לזה, כי בימי משה רבנו עליו השלום שהיתה נבואתו מאצילות, על בן המשיך להם למטה התורה משם מבחינת אצילות והוא היה דבר ה' כפי משה וקומו ישראל התורה כו'. אבל בימי הנביאים שאחריו שלא היו ישראל עושין רצונו של מקום והצרכו הנביאים להוכיחם.

וענין ההפגוש בין תוכחה שאומר הנביא לשאר מוכיח הוא, כי בהנביא הנה התוכחה היא דבר ה' המתלבש בדבורו של הנביא ונמצא הוא יתברך הוא המוכיח. ולזאת הצרכו להיות המשכת התורה מאצילות לבריאה יצירה עשיה כדי שיקימו ישראל התורה, כי

הלומד גמרא הוא כיושב בארץ ישראל ומי שלומד גמרא דומה כמי שיושב בארץ ישראל ויזכה לאורות ארץ ישראל. כי מר בר רב אשי הנה בבבלי כפסדר הש"ס בין שתי הרים, והנה משביע וכאו ארבע עגנים והקיפוהו. ואחר כך הנה משביע שביא אור ארץ ישראל לשם, ואחר כך הנה מסדר הש"ס:

והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוצאך ה' ממצרים (יג ט)

ממצרים (יג ט)

מעגלי צדק

רבי יעקב אבייחצירא זיע"א

תפלין של שחרית מכניע היצר המקדים בבקר הנה יצר הרע על האדם מתגבר בכל יום, ובפטר בתחלת היום, כמו שכתוב (בראשית ד ט) 'לפתח חטאת ריבץ', והקדוש ברוך הוא הקדים רפואה למכה ונתן מתנה טובה זו לישראל היא מצות התפלין שהיא מכנעת כל הסטרא אחרא, כמו שנגמר (דברים כח ט) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', שאין מכניע הסטרא אחרא כמו התפלין.

והנה התפלין גימטריא 'היצר הרע', להורות דהכנעת יצר הרע והתשת כחו היא התפלין. ומלת 'תפלין' גימטריא 'תקף', להורות דהתפלין הם תקף גדול, ותקפם גדול מתקף יצר הרע, כמו שנגמר 'וראו כל עמי הארץ' וכו', ומאחר שמקדימים להניחם בהשכמה בבקר, זה על דרך אקדמיה לרשיעה עד לא יקדימנה, בזה נכנע היצר הרע הכנעה גדולה:

שלמה כזו, תכף מתעורר עליו בחינת אתערוטא דלעלא, ויוכל לדבר דבורים בלתי לה' לבדו בלי שום מחשבת פסול חס ושלום.

וזהו מה שאמרו חז"ל (ברכות ה:) שיהיה תפלתו סמוך למטתו, הינו שיהיה סמוך ונראה על מה שקבל על עצמו תכף בקומו ממטתו, ובה זכה לבחינת תפלה זכה. ה' יעזרנו לעבדו בעבודה זכה:

תולדות אהרן

רבי אהרן מז'טומיר זיע"א

קשר המחשבה בהשם יתברך וישמר עצמו מנאנה ושקר

קדש לי כל בכור. הינו שצריך האדם לקשר מאד את המחשבה שלו. וזהו 'בכור', כי בכור הוא ראשון, והמחשבה גם פן ראשית שהוא קדם הדבור. צריך אדם לשמר את עצמו מאד מן הגאונה ומן השקר, כי כשישמר עצמו משתי מדות אלו אזי נקל לו לשבר כל שאר מדות רעות, וצריך כל אחד לחוס ולרחם על עצמו שאם מרגיש בעצמו שנגמץ בידו איזה עון או איזה מדה רעה אזי תכף ומיד יתקן אותם.

כלל גדול שיהיה כל אדם שקשר כל חושיו להשם יתברך, ולא יעשה הן דבר גדול או קטן רק מה שנוגע לעבודת השם יתברך שיהיה מחמת זה נחת רוח להשם יתברך. כי בעת הזאת הוא עקבא דמשיחא, ובדאי בזה הזמן במהרה יבא משיח צדקנו, וצדיקים יודעים זה רק שלא נתן רשות לגלות זה. ובדאי מי שלא יעשה תשובה קדם ביאת משיח אזי כשיבא משיח בש' יבוש מי שלא עשה תשובה כראוי.

שבת קדש

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

בשבת עושים תשובה ומצטערים על שחל שתאכר הנפש יחזור להיות להם התענוג מדברים מאוסים, וזהו 'וי אכרה נפש'

ישראל עם קדוש יש להם תענוג וחיית מן התורה והמצוות של השם יתברך, ותענוג של הרשע וחייתו הוא מדברים מאוסים, כמו שראינו חזיר תענוג שלו מדבר מאוס, כמו כן הרשע יש לו תענוג מדבר מאוס. ואם בא הרשע לחזור בתשובה, אזי מבין יודע שהתענוג שהיה לו מקדם היה מדבר מאוס.

ועל פי זה נבאר מאמר ר"ל (ביצה טז) פ"ן שְׂבָא שְׁבַת, נותן השם יתברך נשמה יתרה לישראל, ובמוצאי שבת נוטלָה כמו שגאמר (להלן לא יו) 'שבת וינפש', פ"ן ששבת וי אכרה נפש. ראוי לדקדק מה זה שמביא ראיה מן הפסוק פ"ן ששבת, הלא כשיוצא שבת אכרה נפש.

ונבאר על פי מאמר ר"ל (שבת קיח:) אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין, ובמקום אחר מבאר בגמרא (ירושלמי תענית פ"א ה"א) אלמלי שמרו שבת ראשונה כו'.

והענין הוא, ששבת מרמז על תשובה, כי שבת אותיות תשב נמצא בשבת קדש עושים ישראל תשובה, ויודעים שהתענוג שהיה להם בחול היה מדבר מאוס, ומצער את עצמו כשיבוא חול, שלא יהיה להם חס ושלום עוד התענוג כמו שהיה להם בחול מקדם.

וזה הוא פ"ן שְׂבָא שְׁבַת נותן השם יתברך נשמה יתרה לישראל, הינו שיהיה להם התענוג מתורה ומצוות של השם יתברך.

כשעושים תשובה ופוחדים פ"ן ששבת ויש להם הנשמה יתרה, וי אכרה נפש בחול כשיבוא כמו שהיה להם מקדם.

צריך שתי שבתות, אחת לעשות תשובה, ואחת שבה יש תענוג אמתי

נמצא צריך שני שבתות, שבת אחר, כדי לעשות תשובה ולהבין שצריך להיות להם תענוג מעבודת השם יתברך מהתורה ומצוות. ואז בשבת שני, אזי יש להם התענוג אמתי. אבל כשיצאו ממצרים היה להם בהירות גדול, שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יתקאל (מכילתא מס' דשירה א), נמצא אם היו שומרים שבת ראשונה, והיה להם התענוג אמתי מתורה ומצוות היו נגאלין. אבל כעת שיש חמר עב, צריך שבת אחר לזכר החמר ולעשות תשובה, ואחר כך שבת שני, להיות התענוג מתורה ומצוות של השם יתברך.

סבלת מצרים פרושו שלא תוכלו לסבל דברים מאוסים כמו שהיה במצרים

והנה הישראל היו במצרים בנו"ן שצרי וכו' (וזהו חדש נב). והיה להם תענוג מדברים מאוסים, ולזה אמר להם השם יתברך 'אני ה' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים' (שמות ו טו) הינו שלא תוכלו לסבל את התענוג מדבר מאוס שהיה להם, וזה הוא הפרוש של לשון 'סבלות' שלא תוכלו לסבל את התענוג מדבר מאוס שהיה, רק יהיה לכם תענוג מעבודת השם יתברך, מתורה ותפלה ומעשים טובים. ולזה אמר משה במצרים 'כה אמר ה' מתמת שלא היו ישראל עדין מזככין מעב החמר, אבל אחר כך שהיו ישראל עם קדוש מזככ, אז אמר להם הנבואה ב'זה':

ט"ו בשבט

בה יברך ישראל

רבי לוי יצחק מאוּזְנֵרְנָא זי"ע א

על ידי אכילת הפרות מתקנים חטא אדם
הראשון שקלקל באכילה

כמו שהקלקול הראשון היה על ידי האילן עץ הדעת על ידי אכילתו, לכן התקון הוא גם פן על ידי אכילה, לא על ידי תעניתים וסגופים, כמו שהיה עד הנה בימים הקודמים בימי השביטה, רק דוקא על ידי אכילה, לכן צריך לאכל פרות היום.

ט"ו בשבט עד אחר פסח מתקנים רק על ידי אכילה ושתייה

ומהיום והלאה עד אחר הפסח הוא רק התקון על ידי אכילה ושתייה, מי הפורים ימי משתה ושמחה (אסור ט כב), וימי הפסח מצה וארבע כוסות בסוד המדרש ובה (ב"ר ט כב) אכלתי ואכל עוד. ואמר הרב הקדוש משפ"ט וקא וצ"ל אכלתי וקלקלתי ואכל עוד ואתקן, עד כאן:

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זי"ע א

מעלת קדשת פרות ארץ ישראל ושבעת המינים שעל ידם אפשר להתקשר לנעם העליון

פרות ארץ ישראל קודמין לברכה, פי עקר הברכה היא להמשיך קדשת ארץ ישראל שהוא בחינת נעם שהוא שרש העליון שבקדושה של כל הטעמים והאהבות והתענוגים שבעולם כנ"ל, שזוכין לזה על ידי הברכה כנ"ל.

וזה מה שהתורה משפחת את ארץ ישראל בשבעת המינים שיש בה פרות טובים כאלה ושהיא ארץ זבת חלב ודבש. ולכאורה הדבר תמויה, וכי זה הוא שבח של ארץ ישראל

הקדושה כל פך, וה' יתברך הבטיח בכמה הבטחות לאברהם וליצחק וליעקב לתת את הארץ לנרעם, ובשר לישראל על ידי משה כמה וכמה פעמים שהוא מוכן לקיים הבטחתו לתן להם את הארץ, וכל התורה מלאה משבח ארץ ישראל למעין ומדקדק בה.

וכל

פעם שמוכיח ומזהיר אותם על קיום התורה והמצוות בכלליות או בפרטיות הוא מזכיר על פי רב את ארץ ישראל כפי לבוא לרשת את הארץ וכו', כמבאר בפסוקים רבים אין מספר. וכי כל הרעש הזה כפי לאכל פרות טובים כאלה.

אך

באמת עקר הפננה הוא שיש בה פרות טובים ומתוקים כאלה שמקבלים טעמים ונעימות מתיקותם מנעם העליון, ושם דיקא יכולין להתקשר לנעם העליון על ידי הפרות הטובים שיש שם, על ידי שנוצה לקיים המצוות התלויות בהם שנוהגין בארץ ישראל דיקא.

נמצא

שעקר מה שמשבח את ארץ ישראל בשבעת המינים הטובים, עקר הפננה על שרש הטעם שלהם, שהוא נעם העליון שזוכין בארץ ישראל דיקא. וזהו בודאי שבח גדול ונורא מאד, כי עקר עבודת האדם כל ימי חייו הוא לזכות לנעם העליון לחזות בנעם ה' להפיר גדלתו יתברך. וכמו שקתיב 'אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש וכו' לחזות בנעם ה' (תהלים כז ד) (הל' ברכת הפרות ה"ד):

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זי"ע א

חכימות קדשת פרות ארץ ישראל אצל צדיקים מדורות הקודמים זי"ע א

מצינו ענין קדושה במאכלים, ויגון פרות ארץ ישראל, וכמו שהאריך הפ"ח (בטור א"ח סי' ר"ח) בבאור אומרינו 'ונאכל מפרה ונשבע מטובה' שפרותיה יונקים מקדשת

האָרץ מהי החשיבו מאד פרות אָרץ ישראל, כְּשֶׁהִגִּיעַ אֵיזָה פְּרִי חִלְקוֹ מִמֶּנּוּ לְכָל בְּנֵי הַמְּשֻׁפָּחָה, וְהָיוּ מִבְּטִיחִים זֹאת לְיָלְדִים בְּתוֹר פֶּרֶס.

וְכֵן בְּאֶתְרוּגִים לַחַג הַסַּכּוֹת, הֵגַם שְׂבָצָאנֻז לֹא לָקְחוּ אֶתְרוֹג אָרֶץ יִשְׂרָאֵל מִחֲמַת שְׁלֹא הָיוּ מֵהֲדָרִים כָּל כֶּף כֶּשָׂאָר אֶתְרוּגִים וְהִעֲדִיפוּ אֶת הַהֲדוּר, אֲבָל הַצְּדִיקִים הַקְּדוּשִׁים לְבֵית בְּעֶלְז כָּלֵם הַקְּפִידוּ לַקְּנוֹת אֶתְרוֹג מֵאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבִשְׂבִיל הַהֲדוּר לָקְחוּ גַם אֶתְרוֹג אַחֵר.

וַיְדוּעַ שֶׁהֶגְאוֹן הַקְּדוּשׁ בְּעַל נֶפֶשׁ חֲתִיהָ קָנָה קֶרֶקַע בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּדִי לְשִׁתּוֹל שָׁם אֶתְרוּגִים, וְהָרִיץ מִכְּתָבִים לְכָל גְּדוּלֵי הַדוֹר וְשִׁבְחָהוּ כּוֹלְהוּ וּבָנָן. וְנִהְגוּ לְרַקֵּם אֶת הָאֶתְרוֹג עַל ט"ו בִּשְׂבָט לְאָכַל מִפְּרֵי הָאָרֶץ וְלִשְׂבַע מְטוֹב קִדְשָׁתָהּ (פִּרְשֵׁת כִּי חֲבָא):

הַשְּׂכִינָה הַשּׁוֹכֵנָת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ עִין שָׁם, וְכֵן יִסְדּוּ בְּרָכָה מִיַּחֲדָתָּה עַל פְּרוֹת אָרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרוּתֶיהָ.

וּבַעֲנִין זֶה נּוֹכַחֵנוּ לְרֵאוֹת גְּדָל חֲבַת הַקְּדוּשׁ שְׂרָכְשׁוּ קְדֻמוֹנֵינוּ לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּכְמוֹ רַבִּי זִירָא דְנִקְטָב בְּמִיצְרָא וְעַבְרָא לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל וְיִשְׂאָר אֲמוּרָאִים (עֵיין כְּתוּבוֹת קִיב), וְכָל הַצְּדִיקִים חֲבָבוּ מְאֹד פְּרוֹת אָרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וּזְכוּרֵנוּ מִימֵי יְלֻדוֹתַי שֶׁשָּׁלַחוּ פַעַם לְכַבּוֹד קְדֻשַׁת אֲבִי אֲדוּנֵי מוֹרֵי וְרַבֵּי זִי"ע שָׁמֵן זֵית מֵאָרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהִדְלִיק מִזֶּה גֵרוֹת חֲנֻכָּה וּמִהַשְׂאָר הָיָה נוֹתֵן לְתוֹף מֵאֲכָל בִּיצִים וּבְצָלִים שֶׁל שֶׁבֶת קְדָשׁ. גַּם לְקִרְאֵת ט"ו בִּשְׂבָט הָיָה עוֹמֵד וּמְצַפֶּה שְׂיָבִיאוּ לוֹ פְּרוֹת מֵאָרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהָיָה נוֹגֵעַ בָּהֶם בְּפֶחַד וּבְאַיְמָה.

וְכֵן כָּל הַצְּדִיקִים מִדוֹר הָעֶבֶר שֶׁהָיָה בָּהֶם דַּעַת תּוֹרָה וְהִרְגִישׁוּ קְדֻשַׁת

אוצרות גאוני הדורות

מֵה שְׂאֵי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי כְּשָׁפִים וּמַעֲשֵׂה שְׂדִים, לְכֵן אָמַר ה' הַצְּדִיק וְאֲנִי וְעַמִּי הַרְשָׁעִים' (ט כו), וְאָף עַל פִּי כֵן לֹא שָׁת לְבוֹ גַם לְזֹאת וּיִמָּאֵן לְשַׁלֵּחַם.

וְכֵדִי שְׁלֹא יֵאמֵר מֹשֶׁה מֵה תּוֹעֵלַת יֵשׁ בְּהַתְּרָאָה זוֹ, וְהִלָּא הוּא מְפִיר אֶת רְבוּנוּ וּמְכַוֵּן לְמִרּוֹד בּוֹ, לָזֶה אָמַר לוֹ הַקְּב"ה כִּי אֲנִי הַכְּבֹדְתִי אֵת לְבוֹ וְגו', וּבְאַמַּת כְּבֹר בְּמִכַּת בְּרַד הָיָה פְּרָעָה מִשְׁלַחַם וְהוֹדָה וְאָמַר ה' הַצְּדִיק וְגו', אֲךְ אֲנִי הַכְּבֹדְתִי אֵת לְבוֹ וְגו' לְמַעַן שְׁתִּי אֶתְתִּי אֱלֹה בְּקֶרְבוֹ.

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה בֹּא אֵל פְּרָעָה כִּי אֲנִי הַכְּבֹדְתִי אֵת לְבוֹ וְאֵת לֵב עַבְדִּיו לְמַעַן שְׁתִּי אֶתְתִּי אֱלֹה בְּקֶרְבוֹ (י א)

מחשבת מרדכי

רבי מרדכי בנעט זצ"ל

הַכְּבֹדְתִי לֵב פְּרָעָה בְּמִכַּת בְּרַד לְאַחַר שֶׁהוֹדָה שְׂכַל הַמְּכּוֹת בָּאוּ עָלָיו מֵאֵת ה'

הָא דְּהִצְרֹף ה' לֹמַר לְמֹשֶׁה בְּמִכַּה זוֹ כִּי אֲנִי הַכְּבֹדְתִי אֵת לְבוֹ מֵה שְׁלֹא מְצִינּוּ בְּשׁוּם מְכָה, וְבָאָר עַל פִּי מֵה שֶׁכְּתַבְתִּי לְמַעַלָּה (פִּר' וְאֵרָא), לְפִי שֶׁבְּמִכַּת בְּרַד הוֹדָה פְּרָעָה שֶׁכָּל הַמְּכּוֹת שִׁבְּאוּ עָלָיו הָיָה מֵאֵת ה', יַעַן רָאָה בְּמִכַּת בְּרַד, בְּרַד וְאֵשׁ מִתְּלַקְמַת, גַּם בְּתוֹף גַּם.

ונמצא פי מצרים לקו בכפלים, ותקנתם היה קלקלתם, פי הם החביאו בכורותיהם בבתי ישראל ואבותיהם הפסידו, פי גם הם הכו על ידי המשחיתים בביתם, פי המשחית כשלא ראה בכור הפה את גדול הבית במקומו, ודבר זה היה קשה על המצריים יותר ויותר, אחר שראו שהם הסבו יתרון רעה על עצמם.

ולכן צוה הקב"ה שיתנו סימן בפתח על ידי הדם כדי שיקיר המשחית ולא יכנס, הנה זה הסימן היה לתקלה למצרים שהיו מחביאים בכורותיהם בבתי ישראל, ועל ידי כן יהיו לוקים כפלים, שגם גדולי הבית הכו, והינו שאם לא היה זה הסימן לא היו המצריים נותנים בכורותיהם בבתי ישראל, כי היו אומרים מה תקנה יש בזה, הלא המשחית יכנס גם בבית ישראל ויהרגנו, ואם כן יותר טוב שיהיה בכורם מפה בביתם ולא יהיה מפה בבית ישראל אויביו, אף כיון שראו שעשו סימן על הפתח שהוא סימן למשחית שלא יכנס, אם כן נתברר להם שאין המשחית נכנס בבתי ישראל, ונמצאו בתי ישראל ערי מקלט, לכך החביאו בניהם שם, והם לא ידעו פי הן אמת המשחית לא יכנס מפני שאינו מבחין, הנה הם יהיו מפיים על ידו ותברך.

וזהו השחוק ששחק הקב"ה במצריים בדרך זה, שעל ידי כן שם 'אותותיו' של מפת בכורות כם, כלומר במצריים עצמן, פי מלבד הבכורות שלהם, הם עצמן נעשה להם דין בכורות ולקו, ולולי זה לא היו נהרגים גדולי הבית כדן בכורות.

ובזה יובן ולמען תספר באזני כנך וכן כנך את אשר התעללתי במצרים, רוצה לומר שחקתי בהם, שעשיתי סימן בהם שיהיו טועין בו, ועל ידי כן תכפל צרתם על ידם, והינו על ידי שצויתי את ישראל שיעשו סימן בדם

ולמען תספר באזני כנך וכן כנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתני אשר שמתי כם (י ב)

עוד יוסף חי

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

על ידי נתינת הדם במשקופי הבתים לקו המצריים בכפלים

מקשים למה אמר 'אשר התעללתי' דקרי למכות בשם שחוק, גם הדברים נראין כפולים דמה שאמר 'את אותותי אשר שמתי כם' הינו מה שאמר 'אשר התעללתי'.

ונראה לי בס"ד דאמרו וז"ל (שמו"ר יח ב) הרבה מן המצריים החביאו בליל פסח את בכורותיהם בבתי ישראל, ובכוא המשחית לבית המצרי ולא ראה שם בכור הפה את גדול הבית הבכור, פי גדול הבית הוא נחשב כמו הבכור. ובזה מתרץ היטב הדקדוק גדול בפסוק, שאמר (יב כג) ועבר ה' לנגף את מצרים, משמע דמפת בכורות היתה על ידו ותברך ולא על ידי מלאך, ואחר כך אמר ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף, דמשמע מזה דבכורי מצרים הכו על ידי המשחית שנכנס בביתם והפס. ועוד איכא קושיא, הסימן של הדם למאי איצטריך.

ובזה ניקח פי המצריים החביאו פמה בכורות בבתי ישראל, והמשחית לא נכנס אלא לבתי מצרים להרג בכוריהם פאשר נצטוה, ולכך בבית שלא היה שם בכור הפה גדול הבית, אכל לאותם הבכורות המצריים שהחבאו בבתי ישראל לא הפס המשחית, שאם יכנס לבתי ישראל להפתם לא יבחין, ואפשר שיכנה גם בחורי ישראל עמהם, ולכך בכורי מצרים אלו שהחבאו בבתי ישראל הכו על ידו ותברך, ועל זה נאמר ועבר ה' לנגף את מצרים.

נֹאמֵר שֶׁם וְאָכַל אֶת יֵתֵר הַפְּלִיטָה, אִם בֶּן זֶה הָיָה גַם בֶּן לַפְּרֵעָה צָרָה כְּמוֹ לְכָל הַעָם, בֵּינָן שֶׁלֹּא נִשְׁאַר נֶאֱמָר, אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁנִּשְׁאַר עֲדֵינָן לֹא הָיָה אֵלָיו הַצָּרָה כָּל כָּף כְּמוֹ לְכָל הַעָם.

וּבַזֶּה מִדְּקָדֵק הַלְשׁוֹן עַד מֵתִי יִהְיֶה זֶה, רוּצָה לִוְמַר מִכַּת ז' הִיא בְּרַד, וּמִכַּת ה' הִיא דְּבַר, וְזוֹ"ה הִיא לְנוֹ לְמוֹקֵשׁ שְׁאִינוֹ מִצָּר כָּל כָּף לַפְּרֵעָה.

לא כן לכו נא הנגברים ועבדו את ה' כי אתה אתם מבקשים (י יא)

נחלת חיים שנים

רבי חיים הורוויץ זצ"ל

כי אותה אתם מבקשים – השראת השכינה על ישראל

והנה תבת 'אותה' תמויה להבין. ונראה לי דהוא על פי גמרא דבבא קמא (פג.) דאין השכינה שונה בישראל פחות מששים רבוא אפלו בנחסר אחד מהם, על בן כתיב (יב לו) ויִסְעוּ בְּגִי יִשְׂרָאֵל שֶׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף גְּבֻרִים לְבַד מִטָּף, ע"כ.

בזה נכון דאמר פרעה לכו נא הנגברים ולא טף, כי אותה אתם מבקשים, 'אותה' דייקא, דקאי על השכינה, דרצונכם לילך לחג ושתשרה השכינה עליכם, ונהרי בינן הם הנגברים הם ששים רבוא לבוד מטף אם בן אין צריך ללכת עמכם גם טף.

פתחי תורה

רבי פתחיה הורוויץ זצ"ל

כי אותה אתם מבקשים – טענת פרעה מכה ממה נפשך

כי אותה אתם מבקשים. ולכאורה אין פרוש לזה, שחרי הם רצו שגם הנערים ילכו.

על פתחיהן, בזה טעו המצריים שחשבו בתי ישראל יהיו ערי מקלט לבכורותיהם, ולקבץ הכריחו אותם שם להצילם ועל ידי כן נכפלה צרתם, דמלבד הבכורות מתו גדולי הבית, וזה שפתיב ואת אותתי של מפת בכורות שמתי כם במצריים עצמן שאינם בכורות ממש, ולקבץ לא היה בית אשר אין שם מת.

ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש (י יז)

בן אורי

רבי אורי בר' יהודה ליב מדרוי זצ"ל

עד מתי יהיה זה לנו למוקש – רמז למכת דבר וברד שלא נצטער בהם פרעה כל כך כמו שאר העם

ולכאורה תבת 'זה' הוא כמיתר, ומה הקרא חסר אם היה נאמר 'עד מתי יהיה לנו למוקש', ומאי 'זה' דאמרו כאלו הראו באצבע.

ואפשר לפרש הכי, דכל המכות היו שולטים ומינסרין את פרעה בעצמו כמו כל העם, כגון דם וצפרדעים שהיו מקרקרים בגופם, וכן כנים וכל המכות היו שיכות לפרעה בעצמו כמו לכל העם, אבל מפת דבר שמתו הבהמות של מצרים, וכן מפת ברד שהכה כל התבואות אף שזה היה גם בן לפרעה כמו לכל העם, אף על פי כן לא היה כל כך למוקש לפרעה כמו לכל העם, דמפת דבר שמתו הבהמות אפשר היה לפרעה לקח מבהמות ישראל, כמו שפרש רש"י (להלן יד ז) גבי 'שש' מאות רכב' שהיה להם בהמות מהירא את דבר ה', וכן אפשר לפרעה להמציא בהמות בינו שהוא מלך, וכן תבואות שנלקה לא היה כל כך מצר לפרעה כמו לכל העם. ואף שמפת ארבה היה גם כן על תבואה, אף על פי כן

וַיִּתְּכֶן עם מה שאִמְרָנוּ לְמַעַלָּה מִשֵּׁם הַמַּפְרָשִׁים, שְׁהַמְכוֹת שֶׁבַגְוֹף שֶׁבָּאוּ עַל הַמַּצְרִיִּים הִיָּתָה בָּאָה עַל יִשְׂרָאֵל תַּחֲלָה זְמַן קֵט, לְדַעַת גְּדֹל הַכָּאָב אֲשֶׁר בְּשׁוֹנְאִיָּהֶם, וְיִסְרִינָה מֵהֶם. וְלִזְנֶה בֵּא הַכְּתוּב לֹמַר כִּי בְּמַכַּת הַחֹשֶׁךְ לֹא נַעֲשֶׂה כֵּן, כִּי רַק לְמַצְרִיִּים הָיָה מִשְׁמַשׁ הַחֹשֶׁךְ, מֵה שְׂאִיִן כֵּן לְיִשְׂרָאֵל הָיָה תְּמִיד הָאוֹר בְּמוֹשְׁבָתָם, וְלֹא נִגְעָה אֲלֵיהֶם הַרְעָה הַזֹּאת כָּלֵל. וְהַטַּעַם, כִּי בְּכָל הַמְכוֹת לֹא הָיָה לָהֶם יָדִיעָה וְהַרְגָּשָׁה מֵהֶם כָּלֵל, וְלִכְפֹּף הַצָּרֵף לְהִבְיֵא עֲלֵיהֶם תַּחֲלָה לְהַפְיִיר וְלְהַרְגִּישׁ גְּדֹל הַכָּאָב, לֹא כֵּן צִרַת הַחֹשֶׁךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם יוֹדְעִים וּמַפְרִיִּים צִעְרוּ כִּי רַב הוּא, לֹא הַצָּרֵף לְהִבְיֵא עֲלֵיהֶם כָּלֵל.

או יֹאמֵר, שֶׁבִּשְׁלֹשֶׁת זְמַי הַחֹשֶׁךְ הָיָה הָאוֹר מִתְּמִיד לְכִנֵּי יִשְׂרָאֵל גַּם אִישׁוֹן לִילָה וְאַפְלָה, לְהַגְדִּיל הַגֵּס בִּיתֵר שְׂאֵת.

דבר נא באוני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב (יא ב)

שִׁדָּה יִצְחָק

רבי יצחק גויטע זצ"ל

ה' ואברהם נחלקו בפרוש התבה אהרי'

מוכא בגמרא ברכות (ט), 'אין נא' אלא לשון בקשה, אמר לו הקב"ה למשה, בבקשה ממך, לך ואמר להם לישראל בבקשה מכס, שאלו מצרים "כלי כסף וכלי זהב", שלא יאמר אותו צדיק "ויעבדו ונענו אתם" (בראשית טו, יא) קנים בהם, "ואתרי כן יצאו ברכש גדול" (שם יד) לא קנים בהם'.

והדברים תמוהים, והלא ודאי שה' היה קנים את דבריו ומוציאם ברכוש גדול, ומהו שבקש ה' ממשה שישאלו ישראל בלים כְּדִי 'שלא יאמר אותו צדיק', שגראה

אך גראה כף, דהנה מקשין הרי היתה הגזרה על ארבע מאות שנה והם היו רק רד"ו. אך התרוץ המפרסם הוא, דקשי השעבוד שהיו עובדים ביום ובלילה השלים את המספר, אך ידוע דכל זה נכון אם היתה להם דין ישראל, מה שאין כן אי נאמר היתה להם דין בני נח וקיימא לו (קידושין טו:א) דעבד עכו"ם עובר בין ביום ובין בלילה, אם כן לא היה קשי שעבוד, ואם כן פשהם רצו לצאת ממצרים היום, על כרחך היתה זה מטעם דקשי השעבוד משלים משום שהיה להם דין ישראל.

והנה הא דנערים קטנים פטורין מן המצות הוא מצד שעורין, כמו שכתב הרא"ש בתשובה (כלל טו סי' א), והנה הרמב"ם (מלכים פ"ט ה"ט) פסוק דלא נאמר שיעורין לבני נח, וממילא גם קטן נקרא איש ודינו כגדול.

וזהו מה דטען פרעה, ביון דאתם רוצים לצאת, על כרחך דאתם סוברים דיש להם דין ישראל וכבר נשלם השעבוד, אם כן הרי נאמר שעורין להם ומתחיל מ"ג שנה ואילך עבדות ה', אם כן לכו נא הנגרים והקטנים פטורים, כי אותה אתם מבקשים, כי אתם חשבתם שיש לכם דין ישראל, וממה נפשך יש סתירה בדבריכם כנ"ל.

ולכל בני ישראל היה אור כמושבתם (י כג)

עפעפי שחר

רבי שמואל טיב זצ"ל

מכת חשך לא באה כלל על ישראל אף לרגע קט

הנה זה שפת יתר, כי מאין יעלה על לב איש שהיה חשך גם לישראל שהצריך לומר שהיה אור להם.

והדברים תמוהים, והלא ודאי שה' הקדיש את דבריו ומוציאם ברכוש גדול, ומהו שבקש ה' ממשוה שישאלו ישראל כלים כדי שלא יאמר אותו צדיק, שגנאך שעשה בן רק כדי שלא יטען אברהם שלא קיים את הבטחתו.

ויראה לבאר, בהקדים את דברי התוס' (שבועות מה. ד"ה גדולות), שלשון 'גדול' פעמים מתפרש ביחס לקטן ממנו, ופעמים נאמר על דבר שהוא גדול בפני עצמו ולא ביחס לקטן ממנו. עוד יש להקדים את דברי המדרש (במד"י. ט) שבות הים גדולה היתה מבנות מצרים.

ומעתה, מאחר שהלשון "ברכש גדול" אינו בהכרח שיש גם קטן, אם כן אפשר שפונת ה' שאמר "ואחרי כן יצאו ברכש גדול" היתה רק לבנות הים, ואין בהבטחה זו הכרח שיתן להם גם את בנות מצרים שקטנה יותר. אף מאחר ואותו צדיק יכול לפרש "ברכש גדול" שהכונה שיש גם קטן, לכן אמר ה' למשה "דבר נא באזני העם וישאלו", כדי שיקבלו גם את בנות מצרים הקטנה וגם את בנות הים הגדולה. וזהו כדי שלא יאמר אותו צדיק "ועבדום וענו אתם" קיים בהם, "ואחרי כן יצאו ברכש גדול" לא קיים בהם. (באדיבות

מכון חכמי ספרד נתיבות)

קיים את הבטחתו.

ויש להקדים את דברי המדרש (ב"ר מד. ה), שהביא מחלקת בבאור החלוק שבין התבות "אחר" ו"אחרי". רבי יודן אומר, כי "אחר" הינו מרחק ומפלט מהמארע הנזכר במקרא לפניו. ואלו "אחרי" הינו סמוך וקרוב למארע הנזכר לפניו. ורב הונא מפרש להפך, ש"אחר" הוא סמוך, ו"אחרי" הוא מפלט.

ולפי זה יש לבאר שבמחלקת זו נחלקו ה' ואברהם. ה' סבר כרב הונא ש"אחרי" הוא לאחר זמן מפלט, ולכן ההבטחה "ואחרי כן יצאו ברכש גדול" תתקיים בבנות הים, אף אם ביציאת מצרים לא יטלו דבר. אף אברהם, סבר כרבי יודן ש"אחרי" הוא סמוך לאותו זמן, ולכן עליהם לטל את הרכוש מיד בצאתם ממצרים.

ומחמת כן, בקש ה' ממשוה שיאמר לישראל שישאלו מהמצריים "כלי כסף וכלי זהב", כדי שלא יאמר אותו צדיק שסבר כרבי יודן, ש"ואחרי כן יצאו ברכש גדול" לא קיים בהם, שהרי לשיטתו "אחרי" הוא סמוך לאותו זמן, ועלול הוא לבוא בטענה על כך שלא התקיימה ההבטחה. (באדיבות מכון חכמי ספרד נתיבות)

רבי עזרא עטיה זצ"ל

הובא בהגדה של פסח אור לציון

ה' נתנו לישראל רכוש גדול וגם רכוש קטן

מוזבא בגמרא ברכות (ט), 'אין נא' אלא לשון בקשה, אמר לו הקב"ה למשה, בבקשה ממך, לך ואמר להם לישראל בבקשה מכם, שאלו ממצרים "כלי כסף וכלי זהב", שלא יאמר אותו צדיק "ועבדום וענו אתם" (בראשית טו, יג) קיים בהם, "ואחרי כן יצאו ברכש גדול" (שם יד) לא קיים בהם.

ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו למאיש ועד בהמה (יא ז)

פרח לבנון

רבי יהודה פרוץ זצ"ל

בצאת ישראל ממצרים, כל סוגי הכלבים לא חרצו את לשונם

יש לשאל, למה היה ה' צריך להבטיחם ש"לא יחרץ כלב לשנו", הרי הגמרא

לא יחרץ פֿלֿב לִשְׁנוֹ, וּמִבָּאָר, "לִמְאִישׁ" הִיָּנוּ
הָאֲנָשִׁים הַצַּדִּיקִים, וְעַד בְּהֵמָה" הֵם הָעָרֵב רֵב
הַרְשָׁעִים, הַדּוּמִים לְבֵהֵמָה, שְׁעַל פֿלֵם נֶאָמַר
"לֹא יִחְרֹץ פֿלֿב לִשְׁנוֹ". (באדיבות 'מכון חכמי ספרד'
נתיבות)

אך אשר יאכל לכל נפש הוא לכדו יעשה לכם
(יב טז)

חֲמֻדַּת יִשְׂרָאֵל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

מצוות נתינת צדקה קצת לעולמים

וּנְרָאָה לַעֲנִיּוֹת וְדַעֲתִי, דְתוֹרָה הַקְדוּשָׁה בָּאָה
לְרַמֵּז לָנוּ מַה שְׁאָמְרוּ חַז"ל (ויק"ר לד
ח), יוֹתֵר מִמָּה שֶׁבַעֲלַת הַבַּיִת עוֹשָׂה עִם הָעֲנִי,
הָעֲנִי עוֹשָׂה עִם הַבַּעַל הַבַּיִת. פְּרוּשׁ, דְהֵנָּה מַה
שֶׁהַבַּעַל הַבַּיִת נוֹתֵן לְהָעֲנִי מְעוֹת אוֹ שְׂאָר
דְּבָרִים זֶה דְּבָרִים נְפֻסִים וְאִינֵם קִמִּים אֲצֵל
הָעֲנִי, אֲבָל הָעֲנִי שְׁנוֹתֵן לְבַעַל הַבַּיִת הִיָּנוּ דְעַל
יָדוֹ הוּא מְקַיֵּם מִצְוַת צְדָקָה שֶׁהוּא קִיֵּם לוֹ
וּלְבָנָיו לְדוֹרוֹת, כְּמוֹ דְאִיתָא בְּגִמְרָא (ב"ב י:
כָּבֵר פֶּרֶשׁה דְּדוֹר וְצַדִּיקָתוֹ עֲמֻדַת לְעַד' (תהלים
קיב ט).

וּבִכְחִינָה זוֹ פֶּרֶשׁ הַגָּאוֹן רַבִּי יוֹסֵף שְׂאוּל
זְצוּק"ל מִלְּבָב, דְּזֵה הִיָּה פְּנוֹת
יִצְחָק אֲבִינוּ ע"ה כְּשֶׁבָרַךְ אֶת יַעֲקֹב הַהוּרָה גְבִיר
לְאַחֲרָיָד' (בראשית כו ט), פְּרוּשׁ, לֹא רַק לְעֲצָמָךְ
רַק אֲפֹלוֹ לְאַחֲרָיָד', שְׁעַל יָדֵי זֶה יִזְכָּה לְכָל
טוֹב בְּזֵה וּבְכָא.

וּבְזֵה יֵשׁ לֹמַר, אֲךָ אֲשֶׁר יֹאכַל לְכָל נֶפֶשׁ,
הַצַּרִּיף לָזֶה הוּא לְכַדוֹ יַעֲשֶׂה לָכֵם, זֶה
לְכַדוֹ יְהִיָּה שְׁלָכֵם לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים, אֲבָל מַה
שֶׁיַּעֲכֹב לְעֲצָמוֹ זֶה יְהִיָּה בְּכַחֲנִית וְעֲזָבוֹ לְאַחֲרִים

בְּשֶׁבֶת (קנא): לְמַדָּה מֵהַפְּסוּק "וּמוֹרָאֲכֶם וַחֲתָכֶם
יְהִיָּה עַל כָּל חַיֵּי הָאָרֶץ" (בראשית ט, ב), שְׂאִין
חַיָּה שׁוֹלֵטֵת בְּאָדָם עַד שֶׁנִּדְמָה לוֹ כְּבֵהֵמָה,
וְהִיָּנוּ שְׁבֻזְמֵן שְׂאָדָם חוֹטֵא מִסְתַּלְקֵת מִמֶּנּוּ
דְּמוֹת צֵלֶם הָאָדָם וְדוּמָה הוּא לְבֵהֵמָה. ע"כ.
וְהָרִי כְּשִׁינְצָאוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים יִצְאוּ הַצַּדִּיקִים,
כִּי הַרְשָׁעִים מִתּוֹ בְּשִׁלְשֵׁת יָמֵי אֲפֹלָה (ראה רש"י
שמות י, כב), מִמִּילָא לֹא הִיָּה כַח בְּאָף חַיָּה
לְהִיָּקֵם.

עוֹד יֵשׁ לְהִבִּין, מַה שֶׁהוֹסִיף הַפְּסוּק וְאָמַר
"וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", וְדִי הִיָּה לֹמַר
"וּלְבְנֵי יִשְׂרָאֵל"? וְעוֹד, שְׁמַאֲחַר שְׂאָמַר "וּלְכָל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", מִדּוּעַ חֲזַר וְאָמַר "לִמְאִישׁ".

וְהִנֵּה מוֹכָא בְּמִדְרַשׁ עַל הַפְּסוּק "וַיּוֹצֵא אֶתְכֶם
מִכּוּר הַבְּרָזָל מִמְצָרַיִם" (דברים ד, ט), שְׂאֵל
הִיָּה אֲפֹשֶׁר לְבָרַח מִמְצָרִים בִּיּוֹן שְׁהִיוּ כְּלָבִים
שְׁנוּצָרוֹ עַל יָדֵי כְּשׁוּף בְּפִתְחֵי שְׁעָרֵי מְצָרִים,
וְאִם מִיִּשְׁהוּ הִיָּה מְנַסֶּה לְבָרַח הִיָּו נּוֹבָחִים
הַכְּלָבִים וְתוֹפְסִים אוֹתוֹ.

וּלְפִי זֶה יֵשׁ לְבָאָר, שְׂאֲמָנֵם הַכְּלָבִים אִינֵם
מְזִיקִים בְּנֵי אָדָם צַדִּיקִים, אֲךָ בְּמִצָּרִים
הִיָּו גַּם כְּלָבִים שְׁנַעֲשׂוּ עַל יָדֵי כְּשׁוּף, וְעַלִּיהֶם
לֹא נֶאָמַר "וּמוֹרָאֲכֶם וַחֲתָכֶם יְהִיָּה עַל כָּל חַיֵּי
הָאָרֶץ", שֶׁהָרִי הֵם אִינֵם כְּשָׂאָר "חַיֵּי הָאָרֶץ".
וְלִכְּנֵן אָמַר הַכְּתוּב "וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחְרֹץ
כְּלָב לִשְׁנוֹ" אֲךָ לֹא אוֹתָם הַכְּלָבִים שְׁנוּצָרוֹ עַל
יָדֵי כְּשׁוּף. וְזֵהוּ "לִמְאִישׁ", הִיָּנוּ הַכְּלָבִים שְׁנַעֲשׂוּ
עַל יָדֵי אִישׁ. "וְעַד בְּהֵמָה" הִיָּנוּ כְּלָבִים מִמֶּשׁ.

וְעוֹד יֵשׁ לְבָאָר, שֶׁהָרִי יִצְאוּ מִמְצָרִים גַּם עָרֵב
רֵב, כְּמוֹ שְׁנֶאָמַר "וְגַם עָרֵב רֵב עָלָה
אִתָּם" (שמות יב, לח), וּבָא הַכְּתוּב לְלַמֵּד שְׂאֵל
רַק עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הִזִּיקוּ הַכְּלָבִים, אֲלֵא
גַּם עַל הָעָרֵב רֵב. וְזֵה שְׂאָמַר "וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

שמע שלמה

רבי נסים שלמה אלגאזי זצ"ל

הנחת תפלין על יד שמאל לאות שנגאלו ישראל אף שהיו עובדי עבודה זרה

וקשה דקי"ן דבחזק יד הוציאנו, הנה לו לצוות לקשר התפלין ביד הימין שהיא התזקה, ולא על יד פהה.

ואפשר ד'בחזק יד' דקאמר לא קאי על המכות שנתן למצרים, דאם פן הנה ליה למימר 'ביד תזקה' פדלעיל, אלא הכי פרושו שהוציאנו הקב"ה בחזק כחו וטענותיו על שרו של מצרים שהיה מונע יציאתנו מצד שהיה טוען אלו עובדי עבודה זרה, ואפלו הכי הוציאם הב"ה אף שלא היה בהם זכות.

זהו והיה לאות צריך שפשים אותם על ידכה יד פהה, שתזכר שיךך היתה פהה במצרים מעשית המצות, ולא היה לה פח זכות לצאת ממצרים, ובחזק ידו ותברך שגבר בכחו הגדול על שרו של מצרים הוציאנו משם, ואם הייתי מצוה שתקשרו תפלין על הימין הייתם סבורים כי גאלת מצרים היה בזכותם.

חילם' (תהלים מט יא) כפשוטו, וכנה יש לומר 'נתן תתן לו ולא ירע לך' כי בגלל הדבר הנה' (דברים טו ט), גלגל החזר בעולם שלא רק לה הנה מנה טובה, רק לדורות הבאים אחריו, פדאימת בגמרא פכא בתרא הנ"ל.

ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ כי אמרו כלנו מתים וגו'. ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלת (יב לג לה)

משינת רבי אליעזר

רבי אליעזר טרילנגר זצ"ל

יד המצריים על התחונה שחזרו בהם מגורת ברית בין הבתרים

אין לאלו הפסוקים שיכות ודבקות להדדי. ונראה לחרץ במשנה דהשוכר את האומנין (ב"מ עה:) אשר פכר הקדמנו לעיל, והפלל העולה כל מי שחזר בו, או בעל בית או פועל, אותו ידו על התחונה.

אם פן לפי זה יאמר ישראל האף נקח ממצרים כלי כסף וכלי זהב, דהוא בגין שכר עבודה, הא עדין לא השלמנו הזמן שנגזר עלינו בכרית בין הבתרים, ואם פן הנה פאלו אנתנו חוזרים ונדינו על התחונה ואין לנו עליהם פלוס, שלא יגיע לנו שכר עבודה, לזה אמר הפסוק ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם, ואם פן הנה הנה המצרים פאלו חזרו וידם על התחונה, וצריכין לשלם לנו שכר עבודה משלם.

והיה לאות על ידכה ולטוטפת בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים (יב טו)

מנושאי הפרשה

מנוחת הארבה בשבת

בריתי יעקב

רבי יעקב טשיינר זצ"ל

התגלות קדשת השבת כמכת הארבה / נח הארבה בשבת לפי שלא נשתעברו ישראל בשבת

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אותי אלה בקרכו (י א). ולכאורה יש להקשות למה דוקא במכת ארבה פתיב 'אותותי' לשון רבים.

מפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, והארבה אשר בטבעו אינו מקבל עליו מורא מלכות כמו שיש שור מלך בבהמות, וארי בחיות, ונשר בעופות, וליתן בדיגים, אבל הארבה אין לו מלך, ומכל מקום קבל עליו מורא שבת מלפתא שישראל שומרים, והנה זה כבוד גדול להבורא ותבור.

וזה שאמרו אליו במכה זו 'עד מתי מאנת לענת מפני' מה שלא מצינו לשון זה בשום מכה, לפי שהארבה הורה להם שיקבלו עליהם מורא מלכות שמים. ויש לומר מה דכתיב 'לא הנה בן ארבה כמוהו' שלא הנה בן ארבה שיקבל עליו מורא השבת. לכה באמת במכה זו פקרו עבדי פרעה המורא מן מלכם בארבה, ואמרו לו 'עד מתי יהיה זה לנו למוקש שלח את האנשים' מה שלא אמרו בן בשום מכה.

בית ישראל

רבי אלתר אליקים שו"תא שפינא זצ"ל נח הארבה בשבת לפי שירד אף בארץ גשן וישראל היו שומרים את השבת

ויעל הארבה על כל ארץ מצרים וינח בכל גבול מצרים. הנה אא"ו הרב בעל הטורים כתב, ב' במסורה, דין, ואידך וינח ביום השביעי, מלמד שנגח הארבה בשבת, עיי"ש. המפרשים ז"ל הקשו דמאי שנא מפת הארבה משאר המכות, דבכל המכות לא מצינו שנגחו ביום השביעי, ומשמע דהיו משתמשים גם בן אפלו ביום השבת, ומפני מה במכת הארבה מצינו שנגח ביום השביעי.

ונראה לפי עניויות דעתי לתרץ, דהנה פתיב בספר פנפי נשרים לדקדק, דלמה

אמנם עין בבעל הטורים שמביא מסורה וינח הארבה, וינח ביום השביעי, וכתב, מלמד שנגח הארבה בשבת. ולפי זה היה נראה במכת ארבה קדשת השבת, ושבת אות היא, כדכתיב (שמות לא יז) 'ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם', כי מורה על אחדות הבורא ברוך הוא, שבששת ימים עשה את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש, וכן מפת הארבה אות הוא על גבורת הבורא ברוך הוא, על בן פתיב כאן למען שתי אתתי אלה בקרבן.

וטעם למה נח הארבה בשבת, ככר אמרתי פי במדרש (שמור"ר יג ו) איתא דעל בן בא הארבה, כי המצרים שמו את ישראל לזרוע חטים ושעורים, על בן אכל הארבה כל מה שזרעו להם ישראל, ובשבת זרע שלא שעברו בבני ישראל (שמור"ר א כח), על בן נח הארבה בשבת.

נפש דוד

רבי דוד טבל ב"ר נתן נטע מליסא זצ"ל לקיחת מוסר השכל ממנוחת הארבה בשבת לקבל מורא מלכות שמים

וינח בכל גבול מצרים ככר מאד לפניו לא היה בן ארבה כמוהו ואחריו לא יהיה בן (י יד). עין בבעל הטורים שפרש וינח' שהארבה שמר שבת, שבשבת לא השחיתו וכול הארץ, כדכתיב (שמות כ יא) 'וינח ביום השביעי'. ויש לתת לב מאי שנא הארבה שעשה בן, ולא הצפרדעין וכןם וערב.

ויש לומר על פי הפסוק במשלי (ל כו) 'מלך אין לארבה וצא חצץ פלו', והראה הקב"ה לפרעה שיקח מוסר שהוא אינו נכנע

צַמַח דָּוֶד

רבי דוד ב"ר צבי אלימלך שפירא מדינוב וצ"ל

ותחשך הארץ ויאכל את כל עשב הארץ –
במוצאי שבת משחשכה החל הארבה לאכול
כל עשב הארץ

ויעל הארבה על כל ארץ מצרים וינח בכל

גבול מצרים וגו'. ויכס את עין כל הארץ

ותחשך הארץ ויאכל את כל עשב הארץ (י יד-טו).

ויש להבין אשר בראשית פאשר עלה הארבה

לא נאמר תקף שום מעשה אשר עשה הארבה

אשר עבירה בא, רק אחרי זה נאמר הפסוק

ויאכל את כל עשב. ועוד מהו זה שנאמר

ותחשך הארץ, שאם היה חשך ממש היה

לו לחשב גם למכת חשך.

ויש לומר על פי פרוש בעל הטורים בדברי

המסורה וינח בכל גבול מצרים, וינח

ביום השביעי, ופרש הוא מלמד שנה הארבה

בשבת. וכזה נוכל לפרש פרוש המקראות,

שבראשית בשעת עליתו ביום השבת, ולזה

לא עשה שום מעשה פי נח ביום השבת, ולזה

נאמר וינח בכל גבול מצרים, ואחרי זה נאמר

ותחשך הארץ, רצה לומר במוצאי שבת משחשכה,

אז ויאכל את כל עשב הארץ.

כתב הפתוב בכאן לשון כפל ויעל הארבה

על כל ארץ מצרים, וינח בכל גבול מצרים.

ותרץ דהענין הוא, כי כל המכות לא היו בגשן

ששם היו בני ישראל, אבל מכות הארבה היו

גם בן בגשן וען שהיו קרובים בני ישראל

לצאת ממצרים וישארו כל התבואות שזרעו

ישראל להמצרים, לכן שלח הקב"ה את הארבה

גם בן לגשן ואכל את התבואות והפרות שלא

ישארו אחר כך מאומה למצרים, וזהו שכתוב

ויעל הארבה על כל ארץ מצרים, וגם וינח

בכל גבול מצרים הינו גשן, עיי"ש.

ולפי זה יש לתרץ דלכך נח הארבה ביום

השבת, מפני שירד הארבה גם בן בארץ

גשן, ושם היו יושבים בני ישראל, ומחמת

דמצינו במדרש (שמו"ר א כח) דבגני ישראל היו

שומרים השבת, לכן צוה השי"ת להארבה דגם

בן יהיו נח ביום השבת, מפני דהארבה היה

יורד לשדות של ישראל גם בן, כמו שפתיב

הספר פנפי נשרים, ולכן צוה כמו שבגני ישראל

שומרים את השבת כך יהיו הארבה נח גם

בן ביום השבת, מה שאין בן בשאר המכות

דהא לא היו רק בארץ מצרים לכד ולא בארץ

גשן, ולכן שולטו גם בן אפלו ביום השבת.

מעטי צדיקים

ישראל באותה שעה בה נאמרה פרשה זו

לבני ישראל בשעתו מפי הגבורה, ובשעת

הקריאה צריכים לכוון על כך.

בשבת זו פרשת בא, בשעה שקוראים כי

אני הכבדתי את לבו, נמשך מלמעלה

כח להסיר כבדות הלב. (מגדל עז עמ' קפ)

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה פי אני הכבדתי את

לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתתי אלה בקרבנו (י

א)

בשבת פרשת בא, פתח הרה"ק רבי שניאור

זלמן מליאדי זיע"א בעל התניא ואמר,

"בכל שבת בעת קריאת התורה, נמשך לכל

השומעים אור מיוחד כאותו אור שנמשך לבני

הִיָּה עוֹרֵךְ אֶת הַסֶּדֶר בְּמִשְׁךָ שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת רְצוּפוֹת, וְאֵז הִיָּה מְסַפֵּר מַעֲנִינֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם.

עמד הֵיטֵב לֵב וְהִמְלִיץ עָלָיו בְּאִמְרוֹ, "יְצִיאַת מִצְרַיִם הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, אִם הוּא מֵאֲמִין לְכָל הַפְּחוֹת בְּכֹף, הֲרִי הוּא גַם טוֹב". אַחַר שֶׁאֵלֹו הֵיטֵב לֵב, הִיִּתְּכֹו שְׂבָכָךְ הוּא מֵאֲמִין, וְאֵלֹו בְּמִצְוֹת שְׁבֵת וּבִשְׂאֵר הַמִּצְוֹת אֵינֹו מֵאֲמִין, וְהוּא הִשִּׁיבֹו שַׁעַל זֶה לֹא הִיָּתָה לוֹ כָּל הַשְּׂגָה.

מיד אַחַר הַחֲלוּם הַתְּעוֹרֵר, וּמִצְבֹו הַקִּשָּׁה הֲלֹךְ וְהִשְׁתַּפֵּר, עַד שֶׁנִּגְעֶשָׂה בְּרִיא וְשָׁלֵם. הוּא סֵפֶר עַל חֲלוּמוֹ לִבְנֵי בֵיתֹו, אַחַר הוֹסִיף אֶת אֲשֶׁר צָוָה עָלָיו הַרְבֵּי הֵיטֵב לֵב, שֶׁמַּעֲתָה יֵיטִיב אֶת דְּרָכָיו וְיִקְבַּל עָלָיו לִהְיוֹת יְהוּדִי כָּשֶׁר, וְכֹו עֲשֵׂה.

מיד אַחַר שֶׁשָּׁב לְאִיתָנוּ, יֵצֵא הִיָּהוּדִי לְמַסַּע עַד לְוִיָּה שְׂבָאוֹסְטְרִיָּה, שֶׁם נִסָּה לְהַתְעַנֵּן הֵיכֹו מִקוּם הָעִיר סִיגוּט, לְבַסּוֹף פִּגְשׁ בְּוִיָּה יְהוּדִי מִסִּיגוּט, וְכֹא עֵמֹו עַד בֵּית הֵיטֵב לֵב.

על כֹּף אָמַר הַצַּדִּיק, "אֲנִי יְכוֹל לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אֲפֹלוּ בְּמַרְחָק אֵלַי פְּרַסְאוֹת, וְלִי אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת טוֹבָה", וְלַרְבֵּי עֲצָמוֹ, שֶׁהִיָּה חוֹלָה בְּאוֹתָהּ עֵת, אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת טוֹבָה, לֹאמַר עָלָיו תְּהִלִּים וְכְדוּמָה. (צַדִּיק נִתְמַר יִפְרַח)

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּנִעְרֵינוּ וּבְצַנִּינֵינוּ נִלְךְ בְּבִנְיָנוּ וּבְבִנּוֹתָנוּ בְּצֹאנָנוּ וּבְבַקְרֵנוּ נִלְךְ (י ט)

נדידה וּמִיִּחְדָּת הִיָּתָה הִזְדִּידוֹת הָעֲמֻקָּה בֵּין הַרְה"ק רַבִּי מֵאִיר מְפָרִימְשָׁלָן זִיע"א לְבֵין הַרְה"ק הַשָּׁר שְׁלוֹם מַבְעֵלְזָא זִיע"א, הֵם שֶׁלְחוּ אִישׁ לְרַעְהוּ פְּרִיסוֹת שְׁלוֹם, בְּכָל עֵת הַזְדַּמְנוֹת.

וְלִמְעַן תִּסְפֹּר בְּאֹזְנֵי בְנֵךְ וּבֵן בְּנֵךְ אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלָתִי בְּמִצְרַיִם וְאֶת אֶתְנִי אֲשֶׁר שִׁמְתִי בָם וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי ה' (י ב)

ספר הַרְה"ק מְנַאסוּיד זצ"ל, זְמַן מָה טָרָם הִסְתַּלְקוֹת הַרְה"ק הֵיטֵב לֵב זִיע"א, בְּעֵת בָּהּ נִכַּח אָבִי רַבִּי מֹשֶׁה אַרְיָה פְּרִיִּינְד מְסִיגוּט ז"ל בְּחִדְרוֹ, הִגִּיעַ אֶל הַרְבֵּי יְהוּדִי בְּלִתֵּי מִכָּר, וְהַרְבֵּי אָמַר לוֹ, "אֲנִי יְכוֹל לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְאִישׁ, אֲפֹלוּ אִם הוּא רְחוּק אֵלַי פְּרַסְאוֹת, אֲךָ לִי אֵין הֵם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת טוֹבָה".

דברי הַרְבֵּי הַסְּתוּמִים, הִיוּ פְּלִיאָה גְדוֹלָה בְּעִינֵי רַבִּי מֹשֶׁה אַרְיָה, כְּשֶׁיֵּצֵא הָאוֹרֶחַ מִחִדְרוֹ הַרְבֵּי, הוּא מַהֵר אַחֲרָיו וּשְׂאֵלוּ מֵהֵיכֹו הוּא, סֵפֶר הִיָּהוּדִי, שֶׁהִגִּיעַ מֵאֲנֻלָּה, וְכִי הוּא מְשַׁמֵּשׁ לְפָרֻסְתּוֹ כְּרוֹקַח בְּלוֹנְדוֹן הַגְּדוֹלָה.

הוא עֲשֵׂה אֶת דְּרָכָו הָאֲרָכָה עַד לְסִיגוּט, מֵאַחַר וּבִהְיוֹתוֹ חוֹלָה מְסָכָן, חָלַם כֵּיֵצֵד מִלְּאֲכֵי מְרוֹם מְבִיאִים אוֹתוֹ לְבֵית דִּין שֶׁל מַעֲלָה, שֶׁם דְּנִים, הֵאֵם יִשְׂאֵר בַּחַיִּים, אוֹ שְׁמָא הִגִּיעָה שַׁעֲתוֹ לְהִסְתַּלַּק מִן הָעוֹלָם.

בתוך כֹּף רָאָה כֵּיֵצֵד הַמְּלֻאָכִים מוֹלִיכִין אִישׁ אַחַר שֶׁהִיָּה צַדִּיק יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, לְגִיהִנוּם. וְאֵז הוּא נִתְפַּס לְבִהְלָה, אִם כֹּף, מָה יְהִיָּה עֵמֹו, אַחַר שֶׁעֲבַר עַל חֲלוּל שְׁבֵת וּשְׂאֵר אֲסוּרִים חֲמוּרִים, וְלֹא קִזְם שׁוּם מִצְוָה, וְהִמְתִּין בְּפִחַד וּבְמוֹרָא לְשַׁמַּע אֶת גְּזַר דִּינֹו.

לפתע הִגִּיעַ אִישׁ קָדוֹשׁ, שֶׁתְּאַרֹו כְּמִלְאָךְ ה' צְבָאוֹת, הוּא שֶׁאֵל מִי הָאִישׁ, וְנִגְעָה כִּי הוּא "הַרְבֵּי מֵהָעִיר סִיגוּט". הִיָּה זֶה הֵיטֵב לֵב, שֶׁפָּנָה אֵלָיו וּשְׂאֵלוּ אִם הַחֲזִיק עַל כָּל פְּנִים בְּאִיזוֹ מִצְוָה, עָנָה הַחוֹלָה שְׂבָלִיל פֶּסַח

ספר ר' אלימלך כי הרה"ק מבועלזא קרא את הפסוקים מענין יציאת מצרים, שפרעה אמר 'מי ומי ההולכים' וגו', וכי כל השומעים דברות קדשו השתוממו באין מבין פונתו הקדושה.

החל רבי מאיר להפליא את התורה של הרב מבועלזא, איך בחכמה עמקה בקע רקיעים, והסיר גזרות חמורות מישראל, בהראתו בדבריו הקדושים לפני השי"ת, "אבא, איך כתוב בתורה שבל ישלט בהם כל רעה".

בראות רבי מאיר כי ר' אלימלך אינו מבין כלל מה הוא שח, אמר לו, "אפרש לך פונת הרב מבועלזא, דע, כי בשנה זאת היה בראש השנה קטרוג גדול על ישראל ר"ל, וכמעט נגזרה גזרה על ילדי ישראל הקטנים, אבל הרב מבועלזא לא הסכים לזה, כי הפה יתגדלו ויעבדו את ה'.

אחר חפצו לגזר כליה על בהמותיהם של ישראל, וגם לזה לא הסכים באמרו, 'כי ממנו נקח לעבד את ה'." כך המתיק הרב הקדוש מבועלזא הדינים באמירת פסוקים אלו בדרך זכות, בין פרעה הרשע, הס"מ, ובין משה רבנו צדיק הדור.

עד שעלה בידו להעביר רע הגזרה גם מבהמות ישראל בסימו, 'כי ממנו נקח לעבד את ה' אלקינו, ודע כי לאשר לא כלל הרב את העופות בדבריו הקדושים, תפרץ בשנה זו מגפה בעופות, באשר מהם לא נתבטלה הגזרה. אכן כך ארע, באותה שנה פרצה מגפה בין העופות, ובשום אדם ובהמה לא נגעה. (אור המאיר פרימטאלן)

ספר רבי חיים בן רבי זנוויל מסטרעטין ז"ל, ששמע מפי החסיד ר' אלימלך מטלוסט ז"ל שנהג להיות מדי שנה בשנה בבעלזא בימי ראש השנה, ואחרי כן היה עושה את דרכו מבועלזא הישר לפרמישלאן.

רבי שלום מבועלזא, נוהג היה לומר לפני תקיעת שופר דברי תורה ומוסר בהתלהבות עצומה, שנה אחת הזכיר לפני תקיעת שופר את נסי יציאת מצרים, באמרו הפסוקים שכתוב בהם ששלח השי"ת את משה רבנו לגאל את ישראל.

בדרשתו הזכיר שפרעה שאל 'מי ומי ההלכים', והשיב לו משה רבנו עליו השלום, 'בנערינו ובזקנינו גלך בבנינו ובבנותנו בצאננו ובבקרנו גלך, ופרעה השיבו, 'יהי כן ה' עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם' וגו'.

לבסוף נענה לו פרעה בלית ברירה, הוא קרא למשה ויאמר לכו עבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יצג גם טפכם ילך עמכם, (להלן פס' כד), ויאמר משה' גם מקננו ילך עמנו לא תשא פרכה כי ממנו נקח לעבד את ה' אלקינו.

בסימו דבריו אלו, פתח הרבי מבועלזא בברכת 'לשמע קול שופר', ותקע והתפלל בדרכו בקדש, ויהי הדבר לפלא, איש מהחסידים הרבים לא הבין פונתו הקדושה, מה ענין ספור זה ופסוקים אלו בראש השנה לפני תקיעת שופר, אף החרישו, ולא הרהיבו בנפשם לשאל פי קדשו.

אחרי ראש השנה, נסע ר' אלימלך כהרגלו לפרמישלאן אל הרה"ק רבי מאיר, ומיד כאשר דרך על מפתן חדר הרבי, אמר לו רבי מאיר, "אלימלך אמר לפני את התורה שאמר הרב מבועלזא לפני התקיעות".

"לא אוכל לחתם על שקר, מחל לי ושנה את נסח המכתב, ואז אחתם".

תמה המשמש, "שקר, איזה שקר יש במכתב, הלא כתבתי רק מה שכבוד תורתו צוה עלי ולא שניתני מאומה", השיבו רבי זונדל, "אמרת לך לכתב שאני מתפלל, לשון יחיד, ואתה כתבת לשון רבים 'אנו מתפללים', והרי זה מיחזי כשיקרא, כי אין פאן רבים".

עמד המשמש ושנה את המכתב, כרצון הרב. צא ולמד עד היכן דקדק אותו צדיק על מדת האמת, סים רבי אברהם יפהן את ספורו, למרות שאפשר היה לטעון כי דרך ענוה לכתב לשון רבים במקום לשון יחיד, אבל האמת קודמת לכל.

נענה רבי יואל ואמר לו, "נו, לפי דעת הרמב"ן, הרי זה שקר גמור, אם מדבר במתפלל יחיד, אל לו להשתמש בלשון רבים".

לימים ספר רבי אברהם יפהן, כי שנים רבות לאחר מארע זה היה מתנגע למצא היכן נכתבו דברים אלו ברמב"ן, חפש ולא מצא, עד שהסיח דעתו מכל זה, חשב בעצמו אולי טעה ולא שמע היטב את דברי הרבי, ולא חפש עוד אחרי הרמב"ן שמזכיר ענין זה.

כנעבר שנים האיר ה' את עיני, אמר רבי אברהם יפהן, ומצאתי מפרש שכן דעת הרמב"ן, ודמה אני אם יש בדור הזה מי שנגלו לו כל כך הרבה תעלומות חכמה וידיעת תורה.

רבי אברהם פתח ספר שמות, פרשת בא, על הפסוק 'ועתה שא נא חטאתי אך הפעם', והראה את דברי הרמב"ן, "כי לא

ועתה שא נא חטאתי אך הפעם והעתירו לה' אלתיכם (י יז)

ראש ושיבת נובהרדוק בארצות הברית, רבי אברהם יפהן זצ"ל, לא ראה את פני הרה"ק רבי יואל מסאטמר זיע"א אלא פעם אחת בחייו, כי לא איסתיעא מלתא, אך מפגש חד פעמי זה, השאיר בלבו רשם נשגב, אשר תמיד היה מזכירו ברטט.

היה זה בשמחת שבע ברכות של אחד מתלמידי ושיבת נובהרדוק שנשא את בתו של אחד מחסידי סאטמאר. רבי יואל כבד את השמחה בנוכחותו בה, לימינו הסב רבי אברהם יפהן, ראש הישיבה ואיש המוסר.

בין הצדיקים התפתחה שיחה, רבי אברהם ישב וספר לרבי מגדלת המדות של מיסדי תנועת המוסר, מחקמתם ומיאראתם, שהיו יסוד חיייהם. במיחד צין את מדת האמת שהיתה טבועה ממש בדמם ובנפשם של חכמי המוסר.

לשם דגמא, ספר אודות רבי זונדל סלנט זצ"ל מירושלים, אשר לעת זקנתו התקשה לראות בעיניו. אחר שהגיע לביתו מכתב דחוי מאחד מתלמידיו שנשארו בחוץ לארץ, בו בקש הימנו שיעתיר עבור אשתו החולנית, קרא הצדיק לאשר על ביתו, אמר לו לכתב בשמו כמה שורות לתלמידו, ולהודיע לו כי הוא מתפלל עבור החלמתה, והוא, רבי זונדל, יחתם את שמו על המכתב.

המטמט ערוך מכתב קצר, בו כתב "אנו מתפללים עבור רפואת אשתך" וכו', ואחרי כן הגיש את האגרת ליד רבי זונדל, שחתם עליה. טרם הושיט הרב את ידו לחתם על המכתב, התחרט ואמר למשמשו,

יהא אור ולשני חשף, הכל תלוי במדרגתו.
(רמתיים צופים פ"א אות מח)

ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו (יא ז)

כתב לי מחרתני הגאון החסיד מפלונסק, שמעתי מיהודי ששמע מפני הרה"ק מטשורטקוב בעת שספר אודות הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א שיצק מים ולמד שבע שנים אצל הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זיע"א.

אחרי כלות שבע השנים, קרא לו רבו מניקלשבורג, ואמר לו שעתה הוא יכול לנסע לביתו, כשהוא מעניק לו כצידה לדרך שלשה חפצים, מטבע אחת של דינר זהב, כפר לחם, ובגד לבן הנקרא 'חאלאט'. **בנסעו** בדרך מניקלשבורג, שמע קול מר צורח, הוא הלך בעקבות מקור הקול, עד שהגיע לבית אשר במרתפו ישב יהודי אסור במשקו, והוא זועק ובוכה. שאלו רבי משה לייב, מפני מה הוא אסור, השיבו האמלל, מחמת שלא היה לו לשלם שלש מאות רבל לאדון הכפר בעד השכירות של בית המרזח.

מהר רבי משה לייב להשליך את הלחם שבידו למרתפו, למען יהא ליהודי להחיות נפשו, ומיד המשיך לבית אדון הכפר, דבר עמו אודות היהודי המסכן, והציע לתן לו את דינר הזהב שבכרשיתו, אותו קבל מידי הרבי.

לאכזבתו, סרב האדון לפטר חוב של שלש מאות רבל בעד דינר זהב אחד, והוא יצא מלפניו בפחי נפש. אחר מספר רגעים חש רבי משה לייב כי אינו מסגל להתאפק ולקבל את צער היהודי הפבול

ידבר משה בזה לשון רבים, שלא יוציא שקר מפיו". (עולמות סחרבו)

לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו טלפת ימים ולכל בני ישראל היה אור במושבתם (י בג)

בביתו של הרה"ק רבי נחום מטשערונוביל זיע"א, היו מדליקים מדי ערב שבת גרות גדולים שיאירו לרבי במשך כל הלילה. פעם בליל שבת כשנמרה הסעודה, נכנס הרבי לחדרו, אך כעבר מספר שניות יצא משם ואמר, "שכחו להדליק את הגרות בחדר".

בני הבית נכנסו פנימה, אך לפליאת קלם החדר היה מואר, בארבעת פנותיו דולקים הגרות. הם שאלו בתדהמה, "מה מתרחש פה, מדוע הרבי אומר שאין אור, הלא החדר מואר כלו", והרבי עונה לעמתם, "החדר חשוף".

חשט גדול אחז בבני הבית, הכל רואים כי החדר מואר באור יקרות, ורק הרבי רואה חשף, נבהלו שמא ארע משהו לעיניו הקדושות של הרבי.

שאל הצדיק, "אולי הדלקו הגרות באסור", חקרו את השמש, "מתי הדליקו את הגרות, בזמן, או אחרי הזמן", הלה הודה על האמת ואמר, "באמת אחרתי ושכחתי להדליק מבעוד יום, נבהלתי מהרגעיון שהרבי יאלץ להשאיר בחשף בליל שבת קדש, על כן התרתי לעצמי לקרא לנכרי, והוא הדליק את הגרות עבור הרבי".

אז הובן כי רבי נחום שעמל וזכף את גופו ואת חושיו, לא היה יכול לראות אור שהדלק באסור שבת ולהנות ממנו, שכן אסור הוא בהנאה כדאיתא (שבת סבג). נכרי שהדליק את הנר אסור וכו'. אפשר שלאחד

יוסף מאוסטילא זיע"א בן הרה"ק רבי מרדכי מנשכ"ז זיע"א.

פעם ארע שחרחרו אנשי גליעל מריבה בין חסידי לובלין וחסידי אוסטילא, וגם על החסיד רבי פנחס פהנא, בְּדו דְּבָרִים לְפָנֵי הַרְבֵּי מְאוֹסְטִילָא, הֵגַם שֶׁהוּא בְּתַמּוֹ לֹא יָדַע מְאוּמָה.

בבאו ללובלין, קראו לו הרבי ושאלו, "מה זאת שלא יכלתי לזכר שמך, בהעבירי על רעיוני במנחה כל הנכתבים שהובאו לפני", והוא ענה, "איני יודע".

אמר הרבי מלובלין, "הנה ילד לך בביתך, יָדוּד בֶּן חֵיה', והוא חלוש עתה מאד, ושוכב על ערש דווי, הִזְכֵּר נָא, אֶפְשֶׁר עוֹמֶדֶת עֲלֶיךָ תְּרַעֲמוֹת דְּרַבָּנָן". נזכר רבי פנחס שספרו לו דבר מה על כך שבדו אודותיו דברים לפני הרבי מאוסטילא, וספר זאת לרבי.

ענה הרבי, "גם ענוש', שיך אצל צדיק שאינו טוב' גמור, מה שאין כן הרבי מאוסטילא, הוא צדיק שכלו טוב, ואיך שיך אצלו להעניש".

אחר סים ואמר, "כתיב 'זבח פסח הוא', ומתרגמינו, 'זבח חייס', 'זבח', ראשי תבות 'דוד בן חיה', חייס' עליו ה' יתברך, ושולח לו רפואה שלמה, אל תדאג, כי יתרפא עד מהרה", וכן ה'ה. (זכרון טוב, מכתבים מכתב טו)

מצות יאכל את שבועת הימים ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר בכל גבלה (ג' ז')

במחצת הרה"ק האבני גור זיע"א, נכרה ביותר תכונת השפלות, למרות הכבוד והתהילה שנהגו כלפיו מעריציו בכל שנות

באזיקים במרתף, הוא עמד והתניצב שנית למול האדון, לבקשו פעם נוספת, אולי יתרצה לקבל מיזו את הדינר ויחוס על האמלל.

בימים עברו, ה'ה מעמדו של אדון הכפר כמו משל ומלך בזמן ה'ה, לפיכך גבר חרונו על היהודי החצוף, ובו במקום דן את רבי משה לייב למיתה כדין מורד במלכות. אפן מיתתו י'ה'ה ש'ישו בו כלבים עזים, ש'טרפו את בשרו.

אזקורה והבילוהו לדיר כלבים מרעבים, שפיערו את לועיהם כנגדו וכמעט נעצו בגופו את שניהם החדות, אף בראתם את תאר פניו הקדושים, לא חרץ קלב לשונו. משראה האדון שהכלבים לא נגעו בו לרעה, עלתה בו חמתו להשחית, והוא צוה על משרתיו להוביל את היהודון אל כלוב חיות טרף שה'ה בחצר ארמונו.

כאשר ראה רבי משה ליב את החיות הפראיות הדוהרות לעברו, התעטף במהירות עם הבגד הלבן שנתנו לו רבי שמעלקא, וכל החיות נרתעו ממנו, חששו לעשות לו מאומה. **משראה** אדון הכפר את כל זאת, נפל עליו אימה ופחד, הוא הלך בעצמו לפתח את דלת המרתף, ואמר ליהודי החוכר, "צא ולך לביתך לשלום". סים הרבי מטשורטקוב ואמר, "מהיכן לוקחים כיום חאלאט כ'ה". (עשר נחצחות)

ואמרתם זבח פסח הוא (יב כז)

בין הזוכים להסתופף בצל הרה"ק רבי יעקב יצחק הלוי הורוביץ זיע"א, החוזה מלובלין,

ה'ה החסיד רבי פנחס פהנא מברדיטשוב, אשר רגיל ה'ה לנסע לרבי ללובלין דרך אוסטילא, שם ה'ה נכנס אל הרה"ק רבי

וכל פטר חמר תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו וכל בכור אדם בבגיו תפדה (יג יג)

ספר רבי שלום הכהן, פי לפני אביו רבי אפרים הכהן זצ"ל, הגיעה אשה וספרה בדמעות חמות שמזה עשר שנים היא מצפה לישועה, אך עדין לא זכתה להבנות בזרע של קימא, והיא שבורה ורצוצה.

אמר לה רבי אפרים, "בואי היום, אני ורבי יעקב מוצפי זיע"א עושים ברב עם פדיון פטר חמור, וידוע שזו סגלה גדולה". כך היה, האשה נענתה לדברי הרב והופיעה ונכחה במעמד, ומקץ שנה הגיעה עם בנה להודות לרבי אפרים. (אברי בגל)

וכל בכור בני אפדה (יג טו)

בעת ששבת הרה"ק רבי חנה מקלושיץ זיע"א הי"ד בשבת קדש בעיר אונגוואר, התאונן מספר פעמים על אשר לא עלה בידו לבקר קדם השבת את פני המרא דאתרא הרב יוסף אלימלך כהנא זצ"ל, שהיה בצעירותו רב בזאזאני הסמוך לקאשוי, אחרי כן בצעהלים, ושוב בעיר ואם אונגוואר.

מיד אחר ההבדלה אמר הרבי, כי המעשה הראשון שעליו לעשות עתה, הוא לבקר את הרב בביתו, כמנהג צדיקים לחלק כבוד התורה לרב העיר, אבל הוא התאחר לצאת מהשבת, כך שבטרם יצא את אכסניתו לעבר בית המרא דאתרא, כבר הגיע הרב לבקרו.

התישב הרב ושבב את אזני הרבי, כי היה מן הראוי שהוא יכבדו ויגיע אליו, למען כבוד זקנו הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זיע"א, והוא פתח וספר כי בצעירותו בעת

חייו, מעולם לא נכרו עליו סימני התפעלות מהדבר.

כבר מילדותו נחן בתכונה נעלה זו, כפי שספר אודותיו אביו רבי זאב נחום מביאלה זצ"ל. בזמן באם לעיר צאנז, לרגל הצעת השדוף עבורו עם בת הרה"ק הדברי חיים זיע"א, היה אז האבני גור ילד כבן עשר שנים.

ברחבי צאנז התפרסקמה אז הפלגת הדברי חיים אודות כח הלמוד של הנער המפלא, למדני העיר נקבצו ובאו כדי לפלפל עמו ולהציע לפניו מקשיותיהם בלמודם, כל רואיו השתוממו מרב חילו של הילד, ונעשה אודותיו רעש בעיר.

משהגיע זמן צאתם מהעיר, נאספו מאות מתושבי המקום וסובכו את העגלה ברצונם לחזות בזיו פני הינוקא ולתת לו שלום. לימים ספר רבי זאב נחום בפליאה, כי לא נכרו עליו כל שנוי או התפעלות, לכל אדם שבא לפניו, הושיט ידו ונתן שלום וברכת פרדה בתמימות ובפשטות, כביכול היה האדם הראשון שנגש אליו.

בחלף שנים כשנתאספו בהזדמנות חסידים רבים בבית מדרשו של חמיו הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק זיע"א, ארע מפאת הדחק שאחד הניח ידו על האבני גור ודחפו, והנוכחים במקום קנאו לכבודו ונגערו בחסיד הדחף, על שאינו נזהר לנהג בדרך ארץ כלפי הגאון, חתנו של הרבי הקדוש.

על פניו הקדושות של האבני גור לא נראה שמץ הקפדה, אדרבה, הוא הגיב בצחות ובנעימות ואמר, "עסה כאשר איני דוחקים אותה, ממחרת להחמיץ", כלומר דוקא הדחק והלחץ, הם השומרים אותה מלהחמיץ. (ממענוות)

(אריות)

בבגנים. הרבי נענה לו ונתן את ברכתו, אך ככל הנראה לא בדרך הבטחה.

אחרי כן נכנס אותו יהודי שלא הסתפק בכך אל בן הרבי, הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מסקוירא זיע"א, והזכיר את צרתו. באותה עת, נצרך רבי אברהם יהושע העשיל לרכש זוג תפלין, והוא הבטיחו שאם יתן לו כסף לתפלין, יושע בבו זכר, וכך היה.

כשהגיע הדבר לאזני אביו הרה"ק רבי יצחק, שאל את בנו מהיכן לקח דבר זה, ענה לו רבי אברהם יהושע העשיל, כתיב 'ולטוטפת בן', ללמדנו שעל ידי התפלין, אפשר לזכות לבן. (מציון יסעוד)

אחד מזקני חסידי הרה"ק רבי שמחה בונם מפריסחא זיע"א, התפאר בתפלין שלו, בהם התפלל מנעוריו, משבחים היו, מעשה ידי סופר ממחה. מדי שנה היה בודקם, ומוצא אותם כשרים למהדרין. פעם אחת בערב ימיו, בדקם הסופר ומצא בהם פסול מתחלתו, שהיה חסר בהן אות אחת.

חששו מקרביו לגלות לו את הדבר, אך משהבין החסיד את המתרחש, קפץ ורקד בהתלהבות ובשמחה. פחד אפף את האנשים, שמא יצא מדעתו מרב עגמת נפש.

משנרנע הישיש והבחינו שדעתו מישבת עליו, שאלוהו לשמחה מה זו עושה. השיב להם, שבעים שנה התפללתי בתפלין לא כשרים, ועתיד הייתי להסתלק מהעולם מבלי להניח תפלין אפלו פעם אחת, עכשו שנתרחש לי נס, ועוד אזכה להניח תפלין כדיון, הכי לא אשמת. (חסידי מספרים)

שכהו כרב בעיר זאדאני, עסק בתורה מתוך דחקות נוראה.

באותה השנים, ימים ספורים קודם חג הפסח, היה ביתו ריק ממזכרי החג, בידו לא היתה פרוטה לפרטה ולו לצרף רכישת המצות והינו, שלא לדבר על שאר הוצאות החג.

לפתע נכנס יהודי לא מפר, ובקש לפדות אצלו את בנו בכורו, פטר רחם לאמו. משהתענוו הרב למקום מגוריו, השיב כי עשה דרך ארכה והגיע במיוחד מקצה המדינה, על פי הוראת הרה"ק רבי יחזקאל משינאנוא זיע"א.

רבי יחזקאל הוא אשר ברכו שיושע בזרע של קימא, ומשנולד ילדו בעקבות ברכת קדשו, הגיע לבשר זאת לרבי והתיעץ עמו בדבר הכפוזים, הסנדק, המוהל וכו', הרבי שלחו עד לזאדאני הרחוקה, שפידה את הבן הנולד לו אצל הרב הכהן שם.

כראות האיש את העני המחפיר השורר בבית, הבין מיד מפני מה נשלח למקום על ידי הרבי, והוציא מכיסו סכום הגון, שהספיק בהרחבה עבור כל צרכי החג.

סיים הרב מאונגוואר את דבריו ואמר, "אחר שזקנו הקדוש חשב עלי ממרחקים ודאג למחסורי, הכי לא מן הראוי שאקדים לבקר את נכדו פאשר הזדמן ובה לעירי". (שיחתו של עבדי אבות)

והיה לאות על ידכה ולטוטפת בין עיניך (וי טז)

שמעתי מדודי הרה"ק ממכנובקה זיע"א, שלפני הרה"ק רבי יצחק מסקוירא זיע"א, התניב יהודי שצפה לישועה, להושיע

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב ורמלמיד

נגונים מִיְחָדִים הָיו לְהֵרָהֱק רַבִּי שְׂמוּאֵל מְלִיּוּבָאוּיֻטֵּשׁ זִיע"א, אוֹתָם הָיָה שֶׁר בְּקַבְיֵעוֹת כְּשֶׁלֶבֶשׁ בְּגַדֵי שַׁבָּת, וְכֵן בְּעַת שִׁפְשֵׁט אוֹתָם בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת קִדָּשׁ. (ליקוטי דיבורים ח"א עמ' קג)

הרה"ק הצמח צדק מליובאוויטש זיע"א, הוֹדִיעַ לְכַלּוֹתֵי שְׁעָלֵיהֶן לְקַבֵּעַ לְעַצְמוֹן מִדֵּי מוֹצָאֵי שַׁבָּת זְמַן בְּכַדֵּי לְסַפֵּר סִפּוּר מֵהֵרָהֱק הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב זִיע"א, עַל שְׁאֲלַתָּן הָאֵם הַפְּנֹנָה רַק לְהִזְכִּיר אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב, אוֹ לְסַפֵּר סִפּוּר מְמוֹנָה, עֲנָה הַרְבֵּי שְׁבֻדָּאֵי כְּנֻתָה לְסִפּוּר.

מאותו שְׁבוּעָה, הִיָּתָה אַחַת מְאֻרְבַּעַת הַכִּלּוֹת נִכְנָסֶת אֶל הַרְבֵּי בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, הוּא הָיָה מְסַפֵּר לָהּ סִפּוּר מֵהַבֵּעַל שֵׁם טוֹב, וְהִיא הִיָּתָה חוֹזֵרֶת עַל הַסִּפּוּר לְפָנָי כְּלָן. (ספר הסיחות ת"ט)

מקבל בְּפִי הַעוֹלָם, שֶׁסִּפּוּר מֵהֵרָהֱק הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב זִיע"א בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת הוּא סִגְלָה לְפָרְנֶסָה, אָמַר עַל כֵּן הֵרָהֱק רַבִּי שְׂמוּאֵל מְלִיּוּבָאוּיֻטֵּשׁ זִיע"א, שֶׁלֶּשָׁה דְּבָרִים שֶׁהֵם "לֹא דוֹקָא".

"לאו דוֹקָא בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, אֵלָא בְּכָל עֵת", "לֹא דוֹקָא מֵהַבֵּעַל שֵׁם טוֹב, אֵלָא מִכָּל צְדִיק", "לֹא דוֹקָא לְפָרְנֶסָה, אֵלָא גַם לְכָל הַעֲנֻנִים". (שמועות וסיפורים)

בתחלה, לֹא הָיָה הֵרָהֱק רַבִּי מֹשֶׁה מִפְּשׁוּוֹאֲרֶסֶק זִיע"א, בְּעַל אוֹר פְּנֵי מֹשֶׁה, נוֹהֵג לוֹמַר בְּשַׁעַת סְעוּדַת מְלוּה מְלָכָה אֶת הַזְּמֵר 'אִישׁ חֲסִיד'.

התגלה אֵלָיו הַמּוֹחֵבֵר שֶׁל הַזְּמֵר, וְלִגְרָסָה אַחֲרָת בְּעַל הָעֶבְדָּה עֲצָמוֹ, 'הַחֲסִיד', וְשָׁאֲלוּ מִדּוּעַ אֵינּוּ נוֹהֵג לְשׁוֹרֵר אֶת הַפְּזֻמוֹן שֶׁלוֹ. בְּנוֹסָף, גָּלָה לוֹ כִּי הַזְּמֵר מְסַגֵּל לְבָנֵי חַיִּי וּמְזוּנֵי, וְלִתְקוֹן הַבְּרִית.

הוא הִסְבִּיר כִּי אֲרַבַּע פְּעָמִים יֵשׁ בְּזֵמֵר אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוּשׁ חַב"ו, הַיּוֹצֵא מְרָאשֵׁי הַתְּבוֹת שֶׁל הַפְּסוּק 'חֵיל בְּלַע וְיִקְאֵנוּ מִבִּטְנּוֹ לְרִשְׁנוֹ קוֹל' (איוב כ טו), שֶׁכִּידּוּעַ, מְסַגֵּל לְתַקוּן הַבְּרִית, וּבְשֵׁם זֶה צְפוּנִים גַּם רְאשֵׁי הַתְּבוֹת 'חַיִּי בְנֵי וּמְזוּנֵי'.

מלבד זֹאת, מְסַגֵּל הַפְּזֻמוֹן לְעִשְׂרֵי כְּגוּפָא דְעֶבְדָּה. מֵאֵז הַקְּפִיד רַבִּי מֹשֶׁה לְאָמְרוֹ בְּכָל מוֹצָאֵי שַׁבָּת, וְכֹאשֶׁר בָּא אַחַד וְהִתְלוּגָן לְפָנָיו עַל חֲסָרוֹן בְּאַחַד מֵהַדְּבָרִים הַלְלוֹ, צָוָה עָלָיו לְהַקְפִּיד לְזַמֵּר בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת קִדָּשׁ אֶת הַזְּמֵר 'אִישׁ חֲסִיד'. (ספרן טל צדיקים)

שבוע אַחַד בְּהִגִּיעַ מוֹצָאֵי שַׁבָּת קִדָּשׁ, רָאוּ חֲסִידִים אֶת הֵרָהֱק רַבִּי שְׁנִיאֹר זְלָמָן זִיע"א, בְּעַל הַתְּנָיָה, מְשִׁתַּרַע עַל הַרְצָפָה וְאוֹמֵר בְּנִגּוֹן, 'פְּשֻׁטֵי אֶת כְּתָנְתֵי, בְּגַדֵי חוּל, וְלִבְשֵׁתֵי בְּגַדֵי שַׁבָּת, 'אִיכָּה אֶלְבָּשְׁנָה', כִּי צַד אֹכֵל לְפִשְׁט אוֹתָם וְלִלְבֵּשׁ בְּגַדֵי חוּל (ע"פ סֵדֵר הַשִּׁירִים ה ג). (שמועות וסיפורים)

יומא דהילולא

המיקחת שהחלו לרחוש לו, עמד בפניהם רצונו זה כבודו, ולא גלו את און אדוניו אודות גדלותו הנעלמה.

כך היה עד שפעם אחת נתעורר וכוח בבית המדרש, ובמלחמתה של תורה נלחם הצורב הצעיר נגד ישישים וזקנים שסברו אחרת, או אז החליט לעזב את העיר ולעלות לעיר הקדש ירושלים, אנת נפשו.

כיון שעמדו רגליו בשערי ירושלים, מיד שם פעמיו לישיבת המקבלים "מדרש החסידים ק"ק בית א-ל", וכשהוא מסוה תוכו ומעמיד פנים כהלך הדיוט, הציע עצמו בפני מייסד הישיבה וראש המדרש, הוא המקבל האלקי **רבי גדליה חיון** זיע"א, שרצונו לשרת בקדש, אותו ואת תלמידיו החכמים, ואין הוא מבקש בתמורה כי אם צרכי מזון כדי מחיתו. ואכן לשמחתו הרבה נעתר אותו צדיק למבקשו.

מני אז, היה משמש את החכמים, מכבד ומרביץ את היכל המדרש, ומדי לילה בלילה היה מגיש לפניהם כוסות חמיו, וכאשר עסקו בלמוד חכמת האמת ישב בפנתו שבירכותם, כשנודמה לכלם שהוא מתנמנם. כך זכה להאזין ללמודם, ובשכלו החרירי והזף קלט מתורתם, מבלי שמאן דהו ירגיש שלפניהם צעיר הבקי במקמו ורזי התורה.

אנע פעם שהמקבל רבי גדליה ותלמידיו החכמים נתקשו בפרוש דברי האריז"ל ולא מצאו תשובה לקשיתם, רבנו שלא יכל לראות בצערם הרב, הטמין פתקא בספרו של רבי גדליה, ובו תשובה לתמיהתם.

רבנו הקדוש נולד בשנת ת"פ במחוז שרעב שבתימן, על שמו נקרא 'שרעבי', לאביו רבי יצחק שהיה מחכמי העיר, שמצא לחם חקו מיגיע כפיו, כרוכל המחזר על העירות. בטל ילדותו נתייחס מאביו, על הריחים הוטל על צוארו, והוא המשיך בדרך אביו למכר מיני סדקית לפרנסת אמו ומשפחתו, ובשעות הפנאי שקד על דלתי התורה במסירות עילאית.

באחד הימים נתנסה בנסיון כביר, כיוסף הצדיק בשעתו, ומסר נפשו לקפץ במקום גבוה, ורק בנסי נסים נותר בחיים, אף מחמת המציק נאלץ לברח מתימן. לאחר מסע נודדים דרך בומבי שבהודו, הגיע לבגדאד, ועל אף מצבו הדחוק ונודדיו הרבים, לא הרפה מעסק התורה, כך עלה ונתעלה בקדשה ובטהרה.

כדרכו, נחבא אל הכלים ועשה עצמו כאינו יודע מאומה, אבל בסתר הקשיב לשעוריהם של חכמי בגדאד, ובפרט בפנימיות התורה וסתריה.

כעבר זמן מה הפליג עם שירה עוברת לדמשק, שם השכיר עצמו להיות משרת בבית השר הדגול והמפורסם רבי שאול פרחי וצ"ל שהחזיק ישיבה על חשבונו, בה הגו גדולי החכמים והמקבלים.

למרות שגם כאן הסתיר ידיעותיו, עד מהרה נתגלה לחכמי הישיבה כי עלם צעיר זה, משרתו של רבי שאול, אין תוכו כבדו, ובקרבו מקוננת נשמה גבוהה המשתקקת להגות בפנימיות התורה, ועל אף החבה

בראש השנה תקל"ז שנת השמטה, שנה מסדר הפונות שהיה רגיל בו, כשנמוקו עמו, שונה היא שנת השמטה משאר השנים בענין הפונות. תלמידו הגדול הרי"ט אלאזי מרמז בתשובה (בסו"ס קהלת יעקב), כי הנהגה זו קשורה בענין הסתלקותו באותה שנה.

באותה שנה, שנת ה"ז לחייו, בשבת קדש פרשת בא, י' שבט, עלתה נשמתו השתורה לגני מרומים, ומנוחת כבודו בהר הזיתים.

לפני פטירתו צוה לתלמידיו על למוד הקבלה וחזקתה של הישיבה, והורה לקים בו ארבע מיתות בית דין. תלמידיו הקדושים יראו לקים צווי זה מפני כבוד רבם, אך בעת ההלונה במוצאי שבת קדש, התנפלו עליהם ערבים בכלי זין, ולגדל הפחד נשמטה המטה מידי נושאייה, כך נפל אותו צדיק מהמטה למורד החר, ובזה נתקיימה בקשתו וצואתו.

נפלאות מספר אודות רבים שנושעו בהתפללם על ציונו הקדוש, כפי שהבטיח לפני פטירתו, "על כל צרה שלא תבוא, תבואו ותתפללו על קברי, תפלתכם תקבל ברצון ולא תשוב ריקם".

בנו המקבל האלקי **רבי חזקיה יצחק** נבחר להיות רבן של חסידים, אלא שבגדל ענותנותו מסר את הנהגה למהרי"ט אלאזי, ורק לאחר הסתלקות המהרי"ט, קבל על עצמו את הנהגת בית המדרש.

הותיר אחריו ברכה אוצרות רבים אשר רק חלק זעיר מהם ראו אור עולם, ביניהם סדורו המפלא, הגהות ופרוש השמ"ש על כתבי האר"י, רחובות הנהר, אמת ושולם, נהר שלום, חסדי דוד. (אור הטמט, סם הגדולים, עלים לתורה)

מה גדלה שמחת הצדיק כשמצא הפתק ואורו עיניו בשוב תמיהתם, אולם גם לאחר חקירה ודרשה נמרצת וכיותר אחר שחזר הדבר ונשנה כמה פעמים, לא נודע מיהו אותו מפענח צפונות ומגלה רזיו, כך היה עד שעל ידי מעשה הכיר בו, ומיד הושיבוהו בראש ישיבת בית א-ל כמו שעשו בגי בתירה להלל (בנייהו). כן לקחו רבי גדליה לחתנו.

בהן כראש בית המדרש במשך כ"ו שנה, משנת תקי"א בה נסתלק חותנו רבי גדליה חיון עד פטירתו. הרבה ספסלי נתוספו בגי מדרשא "מדרש חסידים" במשך תקופתו, עד שנקראה בפי החכמים על שמו: "מדרשו של ש"ם" (ש"לם מזרחי) ועל ידו החלה להתפשט חכמת האמת. נשגבות דברו בו גדולי המקובלים, שנתעברה בו נשמת האר"י"ל, לבאר את אשר לא הספיק בגלגולו הראשון.

בד כבד עם פרסום שמו על פני כל הארץ כשר תורת הח"ן, נותר הוא בצניעותו ובשפלות רוחו, ובמקום גדלתו שם ענותנותו. כאשר פנו אליו בשאלות, חכמי ורבי ארצות המערב, שלח להם את קונטרסי חבורו "נהר שלום", והקדים בדברי תשובתו, "וראיית את השאלות אשר שלחו מעכ"ת מהתם, לשאל דברים העומדים ברומו של עולם, ממני הרפת אדם נבזה ונמאס, בער ולא ידע".

נודעת בישראל חבורתו הקדושה והמפלאה, ודבר "שטר התקשרות" בו נתקשרו בפעל גדולי החכמים באי בית מדרשו, בראשם רבנו, ועמו י"א חכמים מתלמידיו, ביניהם המקובלים הקדושים מהרי"ט אלאזי, החיד"א, רבי חיים די לה רוזה בעל "תורת חכם", רבי שמואל אלחדיק, ועוד.

פרשת בא

ייגבה לבו בדרכי ה'

מענין אמירת תהלים דיבר [הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א] עם אחד. ואמר לו: שעיקר אמירת תהלים לומר כל מזמורי תהלים על עצמו, למצוא את עצמו בתוך כל מזמור ומזמור. ושאל אותו ז"ל: איך. ופירש לו רבינו ז"ל קצת: כי כל המלחמות שביקש דוד המלך ע"ה שיצילהו השי"ת מהם. הכל צריכין לפרש לעצמו על מלחמת היצר הרע וחיילותיו. וכיוצא בזה בשאר המזמורים. ושאל אותו: איך יפרש לעצמו מהפסוקים שדוד המלך ע"ה משבח את עצמו כגון 'שמרה נפשי כי חסיד אני' (תהלים פו ב) וכיוצא בזה. השיב לו: גם זה צריכין לפרש על עצמו. כי צריכין לדון את עצמו לכף זכות ולמצוא בעצמו איזה זכות ונקודה טובה אשר בבחינת הנקודה טובה הזאת הוא בחינת חסיד וכיוצא.

ואמר לו רבינו ז"ל: הלא אצל יהושפט כתיב (דה"ב יז ו) 'ויגבה לבו בדרכי ה', שבדרכי ה' ועבודתו ית' הגביה לבו קצת.

עוד אמר לו רבינו ז"ל: הלא בבוקר אנו אומרים בתחילה 'מה אנו מה חיינו' וכו', ואנו מקטינים עצמינו מאד. ואחר כך אנו אומרים 'אבל אנחנו עמך בני בריתך' וכו', שאחר כך אנו מחזקים עצמינו ומרימים את עצמינו ואנו מספרים את גדולתנו ומתפארים שאנחנו עמו בני בריתו זרע אברהם יצחק ויעקב וכו'. כי כך צריכין להתנהג בעבודת ה' כנ"ל (ליקוטי מוהר"ן תניינא תורה קכה).

הרה"ק רבי יצחק יואל מקנטיקובה זיע"א סיפר שזקינו הרה"ק האוהב ישראל מאפטא זיע"א קיבל מכתב מהגאון רבי עקיבא איגר זיע"א, ובמכתבו הרבה הגאון זצ"ל לתארו בשבחים רבים, וכנהו רבן של כל בני הגולה. ולקח הרב מאפטא את המכתב ונכנס לבית מדרשו והתפאר לפני קהל חסידיו לאמר: ראו שהגאון רבי עקיבא איגר מכנה אותי רשכבה"ג. ויתמהו השומעים לראות התפעלות רבם מהתפארותו. וכאשר הבין הוא זצ"ל השתוממותם פתח פיו בחכמה ואמר: אל תשתאו כי עתה בבוא היצר הרע לפתותני לעשות איזה דבר עבירה, במכתב הזה אנקר את עיניו: האיש כמוני, רשכבה"ג, שאפילו גאון עצום כרעק"א מעיד עלי, יעבור עבירה כזאת, הלא בושה וכלימה תכסה פני ודפח"ת. ולכן לפעמים חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם כנ"ל ודו"ק (ליקוט יהושע' סנהדרין י).

על הפסוק (שמות ט יג): 'ויאמר ה' אל משה השכם בבקר והתיצב לפני פרעה ואמרתי אליו מה אמר ה' אלהי העברים שלח את עמי ויעבדני', פירש רבינו האור החיים הקדוש זיע"א שבכלל ציווי זה היה שאם כי דרכו תמיד להתנהג בענוה ובשפלות, הרי שבשליחותו לפני פרעה עליו להגביה ליבו בדרכי ה' ולעמוד לפניו כגדול העומד לפני מי שקטן ממנו: שיתייצב לפניו, פירוש, שלא ירכין ראשו ולא ירכין קומתו כדרך העומדים לפני גדולים, אלא כגדול העומד לפני קטן כי כבר עשאו רבון ושליט עליו, והוצרך לצוותו לצד שמטבעו של משה להרכין ראשו

לו הרה"ק מווארקא: יודע אתה מי אני? אני אחד מצדיקי הדור, ויכולני לעקור אותך מהשורש! התפלאו מקורביו על סגנון הדברים של רבם שלא היה רגיל בכך ולא הלמו את ענוותנותו. **ביאר להם הרבי מווארקא את דבריו: הרי משה רבינו היה עניו גדול מאוד, ובכל זאת עם אדום נאמר 'וישלח מלאך', ומפרש רש"י, זה משה, בדברו עם אדום חגר משה העניו עוז וגאון וקרא לעצמו מלאך** (במשנת רש"י פרשת חוקת).

אשרי ילדותו שלא ביישה את זקנותו

כבר בילדותו היתה לו להרה"ק רבי מרדכי דב מהורונסטייפל זיע"א עסק עם דברים שבמסתורין. בבית סבו הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס זיע"א מצא הרבה ספרי קבלה, ואף שאסר עליו סבו לעיין בספרים האלה, לא עצר הילד ברוחו והיה מתעמק בהם באין רואים. בהיותו כבן שמונה, נעלם באחד הימים מעיניהם של אנשי הבית ולא ידעו היכן הוא. השמשים חיפשו בבית המדרש ובחצר הגדולה ולא מצאוהו. בהלה גדולה קמה, כי הילד היה בן יחיד להוריו.

סבו של הילד, הרבי יצא מחדרו לדעת על מה ולמה קול הרעש והבהלה, וכאשר נודע לו שנכדו האהוב מרדכי דוב נעלם, הלך בעצמו לחפשו בלויית שמשו. חיפשוהו בכל הסביבה והילד איננו. בעברם ליד מדרגות בית המדרש ציוה הרבי לשמשו להסתכל מאחורי המדרגות שמא ימצאוהו שם. ואמנם לגודל תמחונו מצאו שם השמש רכון על ספר קבלה שבידו וכולו שקוע בו עד שלא הרגיש ולא שמע כאשר קראו בשמו. באפלה, מאחורי המדרגות, מצא לו מקום סתר להתעמק בסתרי התורה. כשהוציאו ממקום מחבואו, נטל סבו את הספר מידו ואמר אליו בנחת: לא, בני! עדיין לא הגיעה שעתך לעסוק

מעט כדרך השפלים, לזה אמר כי לפני פרעה לא יתנהג כן.

כתב הרה"ק 'תולדות אהרן' זיע"א (פרשת בשלח): וכמו ששמעתי מאדמו"ר הרב הגאון הקדוש הטהור מ"ו לוי יצחק ז"ל אב"ד דק"ק בארדיטשוב שאמר, שזה הוא תימה למה בשליחות מצרים סירב משה בשליחות המקום, כדי שלא לקבל גדולה קודם אחיו אהרן שהיה גדול ממנו, ובקבלת התורה שנעשה רבן של כל ישראל ומחזי יותר כיוהרא לא סירב. ותירץ, שמשה ראה שבאו כל ההרים הגבוהים בשעת קבלת התורה ומאס בהם הבורא, כמו שדרשו (מגילה כט.) על פסוק הרים גבנונים, ובחר בהר סיני יותר מכל הרים הגבוהים לפי שהוא יותר קטן מכולם וגם התורה אינה מתקיימת אלא במי שמקטין ומשפיל א"ע, לכך בחר בסיני, וזה ידע משה באמת בעצמו שהוא יותר שפל מכל האדם... נמצא משה היה בשפלות גדולה באמת. וכשאדם הוא בשפלות אינו יכול לעשות פעולה של גבהות. ופעמים שצריך אדם להרים את עצמו בגבהות כדי שיעשה על ידו פעולת הבורא איזה מצוה או איזה קידוש השם, שזה הוא לא יוהרא ולא גאות ח"ו, שמתרומם רק בשביל כבוד הבורא, ממילא גם זה ההתרוממות היא עבודת הבורא ולכך כתיב ביהושפט 'ויגבה לבו בדרכי ה', היינו שבדבר הנוגע לכבוד השם היה לו גבהות, היינו כדי שיתעבד על ידו פעולת ה'.

מסופר על הרה"ק רבי יצחק מווארקא זיע"א שנוזף פעם בבעל עבירה על מעשיו הרעים. ואמר

בספרים אלה. כבר אמרתי לך והנני חוזר ואומר
לך, כשיגיע הזמן אלמדך אני בעצמי בהם.

בגיל עשר כבר גמר כמעט רבי מרדכי דב
את כל הש"ס כולו וזכרו בעל פה. כשלא נמצא
עבורו עוד מלמד בעירו, הביא סבו עבורו ועבור
שאר נכדיו מלמד מופלג ממרחקים. היה זה רב
גדול ומפורסם בתורה, ר' שניאור זלמן מעיר
טרילים. אולם גם לרבו זה לא נזדקק זמן רב
ומעשה שהיה כך היה: בהגיע יום השנה הראשון
לפטירת אמו רצה הנער לעשות סיום מסכת
לזכרה. תוך שני ימים הודיע הנער לרבו שכבר
סיים את מסכת סוכה. התפלא רבו ר' שניאור
זלמן על כך שגמר מהר כל כך וחשש שמא
עבר על המסכת בלא עיון מספיק. הנער הרגיש
את עצמו נעלב ואמר: כיון שרבי חושש שלא
למדתי היטב, יכול הוא לבחון אותי. שאל אותו
רבו: אם כן, אמור לי כמה פעמים נזכר רבא
במסכת סוכה? שקע הנער בתוך עצמו וכעבור
דקות מספר השיב: חמשים ושתיים פעמים!

התשובה המהירה והמדויקת הזאת של
התלמיד הדהימה את רבו, שהלך מיד אל סבו
של הנער והודיע לו שאין הוא דרוש עוד לנכדו
העילוי. אחרי שגם המלמד הזה לא מצא מה
ללמד את תלמידו, ציוה הסב למצוא עבור נכדו
חבר ללימוד ושגם ישגיח עליו בענייני בריאות
וכדומה, כי היה ר' מרדכי דב נער חלש. חבר
כזה נמצא והוא היה קשיש בשנים אחדות
ממרדכי דב. השניים למדו ביחד וגם ישנו בחדר
אחד. לילה אחד התעורר החבר באמצע הלילה
וראה את ר' מרדכי דב יושב על הארץ ועורך
תיקון חצות. הדבר ארך כמה שעות. נחלי דמעות
שפך הנער בתפלותיו ורק לפנות בוקר עלה על
משכבו.

חברו הזהירו לבל יעשה עוד כדבר הזה

להדיר שינה מעיניו, מפני הנזק שנגרם לגופו
החלש. אולם מרדכי דב לא שמע לעצותיו
ולאזהרותיו והמשיך לנהוג כך מדי לילה בלילה,
עד אשר איים עליו חברו שייספר על כך לסבו.
לא רצה מרדכי דב שהדבר יודע לסבו ואמר
לחברו: שאל ממני את אשר תשאל, בקש את
אשר תבקש ממני, ובלבד שלא תספר לאיש את
אשר אתה רואה. ענהו חברו: אם תבטיח לי
שתמנני לגבאי כאשר תהיה רבי, אזי אשמור על
סודך. אמר לו: הקשית לשאול, ומנין לך שאהיה
רבי? השיב לו: רואה אני. הבטיח לו ר' מרדכי
דב: אם אהיה רבי, תהיה אתה הגבאי! וכך תקעו
כף על תנאי זה לזה.

ואמנם קיימו שניהם את הבטחתם. כשנעשה
ר' מרדכי דב לרבי, לקחו לגבאי, ואילו הוא שמר
הבטחתו ולא גילה דבר לאיש כל ימי חייו של
ר' מרדכי דב. רק לאחר פטירתו נודע מפיו של
הגבאי על תיקון חצות שהרבי היה עורך בהיותו
עדיין נער בן עשר.

בהיותו בן שתיים עשרה כבר נהג מעשה רבי
ממש. הדבר קרה בעת היעדרו של סבו מן הבית,
והנה בא יהודי כפרי חוכר אחד אל בית הרבי
לבכות לפניו ולבקש ישועה מפני הפריץ הנוגש
בו, יען כי אין לו לשלם את דמי החכירה. וכבר
הגיעו הדברים עד כדי כך שהפריץ הוציא את
הזוגית מחלונות ביתו והקור והשלג חודרים
פנימה, ואין לו לאן ללכת עם אשתו וילדיו.

כיון שהרבי לא היה אותו יום בביתו, שפך
היהודי את כל לבו לפני הרבנית שהיתה מפורסמת
לאשה חכמה וצדקנית. כששמעה את צרתו של
היהודי אמרה לו: שמע נא בקולי, הכנס אל
נכדנו ר' מרדכי דב והוא יכול להושיעך. נכנס
היהודי לחדרו של ר' מרדכי דב אשר ישב כדרכו
שקוע בלימודו. חזר לפניו היהודי על כל המעשה

עם בוקר הגיע לכפר. והנה בא הפריץ לקראתו וביקש ממנו מחילה על הצער שגרם לו וסיפר שכל הלילה לא יכול היה לעצום עין ומישהו החזיק בגרונו וחנוקו. אז העלה בדעתו שכל זה בא לו על אשר התעלל בחוכר היהודי בהפקירו אותו ואת ילדיו לקור ולשלג, וציוה מיד להחזיר את הזוגיות לחלונות ולא לתבוע עוד ממנו את דמי החכירה. רק לאחר שעשה כל אלה הניחה היד המסתורית מלחנוקו. כן סיפר הפריץ עצמו. ויהי הדבר למופת בפי כל הסביבה.

מאותו יום ואילך לא יסף עוד הפריץ להתעלל בחוכר היהודי וחי אתו בשלום ובאהבה. כאשר חזר הסבא האדמו"ר ר' יעקב ישראל לביתו וסיפרו לו את המופת של נכדו אמר: יותר מדי מוקדם הוא מתחיל לסכן את נפשו (גדולי ישראל בגדלותם ח"ג עמוד מד).

על הפסוק (שמות י ט): 'וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּנַעֲרֵינוּ וּבְזַקְנֵינוּ נִלְךְ' היה אומר הרה"ק הלב שמחה זיע"א בדרך רמז: **כפי שהאדם בנערותו כך הוא גם בזקנותו, וזה 'בנערינו ובזקנינו נלך'.** והיה מסמיק לזה את דברי דודו הרה"צ רבי שלמה זצ"ל, אחיו של הרה"ק השפת אמת זיע"א, שהיה סוחר יין, והיה רגיל לומר שיין ישן הוא טוב רק אם בצעירותו היה כן.

תשובה בראש חודש

הרה"ק האוהב ישראל מאפטא זיע"א היה דרכו לעשות סעודת ראש חודש לפני הבעלי בתים, ובכל פעם היה ממשכן את הלייכטער' [-המנורה] בעד שלש רובל כסף, כדי לעשות סעודת ראש חודש, ואחר כך פדה את המשכון. פעם אחת שאל אותו בנו הרה"ק רבי יצחק

מתחלתו ועד סופו. שמע ר' מרדכי דב את הסיפור הקורע לב, נאנח ואמר: אילו היה סבי בבית בודאי היה מושיעך! התחנן לפניו הכפרי, ואמר: והלא גם אתם יכולים להושיעני! והוסיף: סבתכם הרבנית שלחתי אליכם.

נענה העלם ואמר בענווה: טועים אתם בי! לא אוכל לעשות דבר קטן או גדול זולת סבי. רק הוא יכול להושיעכם. קם היהודי ואמר מתוך יאוש: אם באמת אינכם יכולים להושיע לי, אזי אין לי שום טענות אליכם. אבל אם יש בידכם להצילני ואינכם עושים זאת, איני מוחל לכם על זאת לא בעולם הזה ולא בעולם הבא! רגע נשאר ר' מרדכי דב יושב נדהם ונבהל. לפניו עמד היהודי האומלל אשר כל גורל חייו היה נתון עתה בידיו. חש את גודל צערו של היהודי. ואז קרא ר' מרדכי דב: לא לבכות! הדליקו את הפנס ונלך אל המקוה!

הדבר היה כבר לאחר חצות הלילה. כאשר נכנסו לבית הטבילה נשאר היהודי עם הפנס למעלה ור' מרדכי דב ירד לטבול. עבר זמן רב ור' מרדכי דב טרם עלה חזרה. המתין הכפרי בקוצר רוח ותמה מדוע מתמהמה העלם לצאת מן המים. מחשבות ממחשבות שונות הבהילוהו, ובלב דופק ירד לראות מה קרה לו, והנה הלבוינה לעיניו דמותו של מרדכי דב מתחת למים. נבהל מאד הכפרי, כי חשב שבעטיו קרה חלילה מקרה רע עם נכד הרבי. רצה הוא לרדת לתוך המקוה כדי להוציאו מתחת למים, אבל איזו יד נעלמת מחזיקתו ואינה נותנת לו לזוז ממקומו. בינתיים עוברת שעה אחרי שעה. הכפרי כמעט ודעתו נטרפה עליו מרוב פחד ואימה. ומסביב דממת מות. והנה הוא שומע תנועות בתוך המים. הרבי הצעיר מופיע על פני המים ואומר אליו: סעו לביתכם ואל תיראו, הפריץ לא יעשה לכם כל רע. נרגע היהודי ונסע לביתו.

סעודת ראש חודש שהוא ענין תשובה לחקור ולשוב על ענינים שאין להאדם ידיעה שזהו חטא אינו ראוי רק לחסידים שהם במדרגה זו, ולכן אין המתנגדים נזהרים בסעודת ראש חודש כמו החסידים. הוטבו הדברים בעיני אותו גדול, ומיני אז הקפיד על סעודת ראש חודש ומדי חודש בחדשו בעת הסעודה היה מזכיר את הדברי תורה הלזו ששמע מפי הסבא קדישא מראדושיץ זיע"א (חי וקיים' בשם 'מצמיח ישועות' מאמר יב).

על הפסוק (שמות יב ב): **'הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם ראש חֲדָשִׁים ראשון הוא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה'**, עמדו רבותינו המפרשים מהו כפל הלשון המצוי בו. והרה"ק האביר יעקב זיע"א כתב שיש בכך תוכחת מוסר להודיענו על כך שבתחילת החודש יש על האדם להיות זהיר בתשובה ובתפילה כראוי. ואלו דבריו בספרו 'פתוחי חותם':

אלא בא לומר, דהשכינה תהיה זהיר בה בראשית כל דבר, דעיקר כל דבר הוא בכניסתו, כמו שאמרו הראשונים זכרונם לברכה (רבינו בחיי' בספר 'כד הקמח' מערכת ראש השנה) דבתחילת השנה יהיה זהיר האדם בתשובה ובתפלה כראוי, **כדי כשמתגבר על יצרו בתחלת הענין יעזרהו יוצרו וכן יהיה תמיד, ולפיכך נתקנו תפלות משונות לתחילת השנה, וכן בראש חודש...** שיהיה זהיר אדם בתחילת הכניסה כדי שיורגל על כך, והשכינה היא ראשית הכל, לפיכך אמר 'ראשון הוא לכם', עוד 'הוא לכם לחדשי' ראשי תבית אותיות 'הלל', לרמוז דצריך הלל בראש חודש. עוד 'החודש הזה' סופי תיבות 'כפרה' בגימטריא, לרמוז דראש חודש נתקן לכפרה, ל יכך צריך לשוב בתשובה בראש חודש כדי שתהיה לו כפרה.

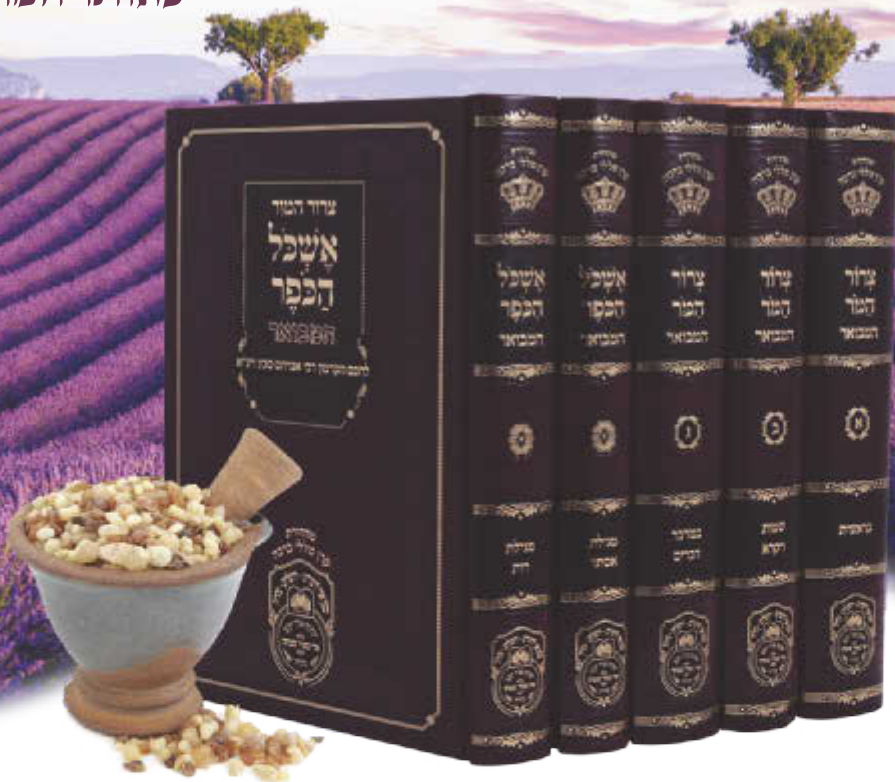
מאיר מזינקוב זיע"א: למה לו כל הטורח הזה ולעשות סעודה לפני הבעלי בתים? והשיב, **שכדאי לו כל זה שלכל הפחות פעם אחת בחודש יפסיקו וישכחו מעבודתם, וינוחו איזה שעות, שיתיישבו בדעתם באיזה עולם הם נמצאים** ('מטה אהרן' גליון קטז).

פעם בעת שישב הרה"ק רבי ישכר בער מראדושיץ זיע"א עם חסידיו בסעודת ראש חודש, בא לפניו מתנגד גדול אחד, וישאל אותו הרה"ק הנ"ל שיבאר לו טעם הדבר שמתנגדים אינם נזהרים בהלכה מפורשת בשלחן ערוך (או"ח סי' תיט) שמצוה להרבות בסעודת ראש חודש, שהוא ענין שהחסידים נזהרים בזה. וידום המתנגד ולא ידע מה להשיב.

ויאמר לו הרה"ק, שטעם הדבר הוא, לפי שהחילוק בין מתנגד למי שמתנהג בדרך החסידות הוא כך, שהמתנגד כשעושה דבר מצוה יודע בעצמו שעשה מצוה, ומניח מצוה זו בתיק המצוות שלו, וכשנכשל ח"ו בעבירה יודע בנפשו שחטא ומניח עבירה זו בתיק העבירות. אבל מי שמתנהג בדרכי החסידות דומה לו בכל עת ורגע שח"ו עבר על רצון השי"ת, ואף כשעושה איזה מצוה חושש שמא לא היה באופן הראוי, כי אולי היתה לו איזו פניה בעת עשייתה. והנה זהו בחינת סעודת ראש חודש, שהרי אמרו חז"ל (שבועות ב.) 'שעירי ראשי חדשים מכפרים על שאין בהם ידיעה לא בתחלה ולא בסוף', שהוא ענין תשובה על אותן העוונות שאין האדם מכיר בהם ואין לו ידיעה בתחילה ובסוף שהוא חטא, שהרי חושב שעושה מצוה. וזאת הוא בחינת תשובה של ראש חודש. ונודע (ברכות נה.) שעכשיו שולחנו של אדם מכפר, אם כן

אין לך עָרַב בְּכָל הַבְּשָׁמִים
כְּאוֹתוֹ הַמֶּמֶר

מפארים ומבארים תורת חכמי ספרד

צָרוֹר הַמּוֹמֵר הַמְּבּוֹאֵר

חיבור פלאי שנכתב וחזר ונכתב במסירות נפש
ע"י החכם הקדמון רבי אברהם סבע זיע"א, מגולי ספרד

תורתו בלולה מכל חלקי הפרד"ם מלאי סודות ורזים לצד דרושים ערבים ונעימים בלשונות הכתובים
הערות ביאור עם ציונים והשוואות | פרקי תולדות ומבוא | פענוח אלפי ראשי תיבות ומראי מקומות | עימוד מרהיב ומשובב עין

אור להבת החסידות לישרי לב

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
 ארמונר שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחיו
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הרה"ק רבי יוסף יצחק שניאורסון זיע"א - הרייזין

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
 והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים וזכותם אנו חיים וקיימים
 - מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך